JÄRVA TEATAJA

NR. 150. REEDEL, 31. DETSEMBRIL 1943. A.

3. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja Kirjastus Eesti Ajaleht

Rindesõduri vaim

Aastad, mis järgnevad ükstelisele nagu tillid suures ketis, ei ole kõik ühesugused. Armastatakse öelda, et aeg kustutab mälestustest halva ja katab selle tihtipeale rahuloluga tekitava kauniduse koorega, kuid ka see ei pea paika.

Meie mäletame veel hästi aastavahetusi, millal kalendrilehte uude aastasse pöörates võisime vaadata kindla rahuldustundega nii tagasi senisele tööle kui ka kavastada järgneva aasta toiminguid. Paraku on see juba kauges minevikus — küll mitte sedavõrd aastate arvu mõõtes, kuivõrd hinnates neid sündmusi, mis lamavad vahepealses ajavahemikus. Ning tihtipeale ongi just sündmused need, mis näitavad meile kulgeva aja kaugust olevikust. Käesoleval aastavahetusel võime selle kinnituseks meenutada parimate tulemustega õudusaastat, mis eesti rahva elus ei olnud ju faktiliselt pikem teistest aastatest, millise kestel sündinud õuduste üksikasju oma mälestuses elustades võime aga õigusega küsida: kas kõik see toimus tõesti ainult ühesainsa aasta jooksul? Ja kui kaugel see aasta meist nüüd siis juba asub?

Jah, nii väga kaugel see aasta ju veel ei olegi, aga vahepeal on sündinud taas kord sedavõrd palju, et tuletub õigustatud küsimus: kas oleme suutnud teha ja saavutada seda kõike tõesti nii lühikese ajaga?

Jäljetud ja lahtised haud, ahastavad südamed avali haavadega, tööstuste varemed ja õitsvate talude ning asunduste suitsevad ahervared — see oli bolshevike pärand meile. Lühikese ajaga hakkas tuksuma kõigel sellel aga uus ja elav elu. Haavad on hakanud kasvama pikkamööda kinni, on tõusnud uued taluehitised ja tööstuste süda tuksub jälle pingelises loomingus. Eestlane ei ole enam tagaaetav metsloom, kes peab otsima omale lindpriiks kuulutatuna varju kohisevate laante inimsõbralikust rüpest, vaid — relvastatud ja oma tuleviku eest võitlev tulevikujulge rahvas. See on positsioon, mis kaalub palju, mida peab hindama väga kõrgelt ja millise oleme saavutanud taas lühikese ajaga.

Aga mingi unustus ei suuda katta õuduste aastat ei nüüd ega ka tulevikus. Meie ei küsi täna, kui palju aastaid lahutab meid sellest aastast, ei küsi seda ka kunagi tulevikus, kuid meile jääb kustumatult meelde tõsiasi — see on sündinud, sündinud bolshevismi käe läbi, meie elujuured ei ole seisnud enam kaugel eesti rahva olemasolu hävitada püüdvast sirbist. Ning meie võime ainult kinnitada — see võimalus ei tohi korduda enam kunagi. Ja sellelt mälestuselt ei kustuta aeg ei õudu, karmust ega elajalikkust.

Seistes ükskõik millise tee hakul, on meie kohuseks kavastada mineviku õppetunde eeskujuks võttes oma uut teed. Ei ole uudis, et peame tegema sama ka uut aastat alustades. Lõppeva aasta osatähtsus üksiketapina käimasolevas suures võitluses ja saavutused, mis kroonivad selle aasta võitlusi, ei kuulu käesolevas lähemale vaatlemisele. Teeme seda sobival hetkel mujal. Uude aastasse astudes peame aga kindlasti teadma, millised kohustused võtame endaga sinna kaasa ja mis meid seal ootab.

Ning meie kohustuste koorem ka uuel aastal ei kujune väikeseks, sest seegi aasta ei ole rahu ega mugavuste aasta. Ei, võitlus kestab oma täies karmuses. Päevast päeva tormavad sise-asiaatide pilusilmalised ja verelõhnast hullunud massid Euroopa terasese kaitsemüüri vastu. Selle terasese kaitsemüüri moodustavad aga Euroopa kangelaslikud sõdurid, kelle hulgas ei puudu ka kaugeltki silmapaistmatuil kohal eestlased. See võitlus ja selle võitluse kangelased kohustavad meid kõiki aga uuel aastal senisest veelgi enam. Veelgi ühtsemaks peavad uuel aastal muutuma rinne ja tagala. Ükski ebakõla ei tohi enam häirida ühise võitlejakeha — milline ju moodustubki rindest ja tagalast — funktsioneerimist, ükski raskus tagalas ei tohi olla enam ületamatu, sest rindel ei tunta ületamatuid raskusi. Rindesõdur ei taandu raskuste eest — ta võitleb, ja võidab või langeb.

Rindesõduri raskuste ees paendumatu vaim, ongi see tähis, millise all peame igaüks astuma uude aastasse. See tähis ei koosne surnud kirjatähtedest, vaid selle moodustab elav elu, mis seisab võitlustegudena igapäev meie silmi ees. Osakem seda ainult näha, tunnetada ja — käia selle järgi väärikate võitlejatena oma tegudes. Tormid, halastamatud ja vihased, on käinud sajandite jooksul üle eesti rahva, suutmata teda hävitada. Uus torm määratseb praegu meist mitte kaugel. Ärgem küsigem, kui kaua võib see torm veel kesta, küsigem ainult — mida peaksime veel tegema, millise panuse peaksime veel andma, et see torm lõpeks Euroopa võiduga ja et eesti rahvas väljuks temast ühe võitja ja naeratava rahvana teiste kõrval. Uus aasta annab neilegi küsimusile vastuse ning ta ootab vastust ka meilt enestelt — tegude näol.

Olgem uude aastasse astumisel seepärast mehised tegudes ja mõtetes, olgem kained ja julged, sest eneseraiajaid ja julgeid aitab ka Jumal. Juhtigu selles mõttes õnn meie teid algavaski aastas ja tehkem ise kõik, et see õnn kujuneks suureks võiduõnneks, tulevikuõnneks ja eeskätt — meid kõiki meie tegudes ühistesse huvidesse siduvaks teguriks.

—sp.

Leningradi sõjalised seadmed raskekahurite tule all

Saksa rünnak põhja pool Kirovogradi tegi uusi edusamme. Korosteni linn jäeti peale raskeid võitlusi uuesti maha. Uus terrorrünnak Berliinile

Führeri peakorterist, 30. dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Põhja-pool Kirovogradi tegi meie rünnak ka eile uusi edusamme.

Zhitomiri võitlusruumis kestavad rasked võitlused, millistesse mõlemal poolel paisati tugevdust, paisuva ägedusega. 72 tanki tehti kahjutuks.

Korosteni linn jäeti peale tugevaid võitlusi maha.

Vitebski juures nurjusid nõukogude uued läbimurdekatsed meie üksuste vihases vastupanus. Kohalikud sissemurded riivistati või puhastati vasturünnakuis, 28 vaenlase tanki hävitati.

Sõjaväe raskesuurtükivägi tulistas headuga sõjalisi eesmärke Leningradis.

Lõuna-Itaalia rindel likvideeriti edela pool Minturnot üks vaenlase toetuspunkt, meeskond võeti vangi ja saadi sõjasaaki. Vaenlase korduvad rünnakud loode pool Venafrot ja Aadria rannikul nurjusid kibedais võitlusis.

Briti pommilennukite uus terror-rünnak eile õhtutundidel Berliinile tabas raskesti mitmeid riigi pealinna piirkondi. Purustusi tekkis eriti elamuterajoonides. Häirimisrünnakud suundusid veel mõningatele asulaile Lääne-Saksamaal. Õõjahilennukid ja õhujõudude õhutõrjekahurid tulistasid hoolimata ilmastiku raskeist takistusist seniseil andmeil 23 ründavat pommilennukit alla.

Saksa rünnakud idas olid võidukad

Itaalias evakueeriti Ortona varemeteväli ja asuti uutele positsioonidele

Führeri peakorterist, 28. dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Jahilennukid uputasid Kertshi väinas ühe nõukogude kiirpaadi.

Edela pool Dnjepropetrovskit ja kagu pool Kirovogradi tõrjuti nõukogude rünnakud vastulöökidega. Omapoolsed rünnakud põhja pool Kirovogradi tegid soodsaid edusamme. Zhitomiri võitlusruumis kestis vaenlase tugev surve ka möödunud päeval. Hävitati 20 vaenlase tanki.

Loode pool Retshitzat suutsid meie väed vaenlase vasturünnakute tõrjumise järele oma positsioone parandada.

Witebski ruumis varisesid nõukogude korduvad rünnakud vihastes võitlustes kokku. Omapoolsed vasturünnakud paiskasid vaenlase mitmes kohas tagasi.

Edukates tõrjevõitlustes lõuna pool Shlobini paistis eriti välja tugevdatud Türingi-Hesseni 299. jalaväediviis kindralleitnant krahv von Oriola juhtimisel.

Lõuna-Itaalia rindel esines läänelõigus ainult kohaliku tähtsusega võitlusi. Põhja pool Venafrod läks kaugelt ülekaalukate vaenlase jõudude rünnakul raske võitluse järele kaduma üks kõrgustik. Ortana ruumis evakueerisid meie väed, selle järele kui nad viimaste päevade ägedates võitlustes olid tekitanud vaenlasele inimeste ja materjalide poolest raskeid kaotusi, Ortana varemed ja asusid uutele positsioonidele loode pool linna.

26 lennukist tulistati 22 alla

Vaenlase operatsioonikatse Kanalis ebaõnnestus

Führeri peakorterist, 29. dets. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Põhja pool Kirovogradi vallutasid meie väed visale vaenlase vastupanule vaatamata hulga asulaid tormijooksuga ja purustasid nõukogude vägedekoondumisi ülilatava löögiga.

Zhitomiri ruumis tugevdas vaenlane oma rünnakuid. Rasketes võitlustes pidurdati kagu pool Zhitomiri nõukogude rünnakteravikud. Edasi põhja pool nurjusid kõik nõukogude rünnakud.

Kokku hävitati 41 vaenlase tanki.

Nõukogud alustasid elle tugeva kahuritule ettevalmistuse järele ja arvukate tankide toetusel ka Korosteni lõigus rünnakut. Ägedad võitlused on käimas.

Witebski juures aeti nurja kõik vaenlase uued läbimurrukatsed. Kohe alustatud vastulöögid paiskasid bolshevikud vihaste võitluste järele lähtekohtadele tagasi.

Lõuna-Itaalias möödus päev, peale ühe tagajärjetu vaenlase rünnaku põhja pool Venafrot, rahulikult.

Möödunud päeval tungisid 26 rasket põhja-ameerika pommilennukit jahilennukite kaitsel Ülem-Itaalia ruumi. 20 pommilennukit tulistati alla õhuvõitlustes, 2 õhutõrjepatareide poolt. 4 saksa jahilennukit läks kaduma. Nende lennukite juhid suutsid end aga päästa langevarjude abil.

Itaalia läänerannikul hävitati 2 põhja-ameerika jahilennukit.

28. dets. hommikutundidel katsetasid inglased operatsiooniga Kanali saare Sercqi vastu. See nurjus juba ranniku tihedatel miiniväljadel, kuhu vaenlane oma kiirel taganemisel jättis maha surnuid.

Biskaia lahe piirkonnas leidsid 27.—29. detsembrini saksa hävitajate ja torpeedopaatide ning inglise kergete merevõitlusjõudude vahel aset võitlused. Meie oma kui ka vaenlase õhujõud segasid korduvalt operatsioonidesse. Raskete võitluste kestel tekkis mõlemal poolel vigastusi.

Möödunud ööl teostasid üksikud briti lennukid Lääne-Saksa aladel häirerünnakuid.

Albaania tänu Suur-Saksamaale

Berliinist, 29. 12. (DNB). Albaania regentnõukogu esimees Mehdi Frasheri saatis Führerile kirja, milles ta teatab Albaania taasiseseisvumist ja regentnõukogu valimist, ühtlasi regentnõukogu nimel Führerit tänades väärtusliku abi eest, mida Suur-Saksamaa osutas albaania rahvale. Saksa kindralkonsul Tiraanas teatas Albaania regentnõukogule tänuga selle kirja kohalejõudmist.

Soome vanim kodanik saab 115-aastaseks

Helsingist, 28. 12. (DNB). Täna pühitses Helsingis oma 115-dat sünnipäeva Soome vanim kodanik Maria Andersson, kes terve sajandi oma elust tegeles lillemüüjana. Maria Anderson, kes oli oma vanemate 11 lapse hulgas noorim, hakkas juba 1834. a. vanemate lilleäris koostama tillukesi lillekimpe, punuma pärgi ja müüma lilli. Lilledele jäi ta truuks kuni enda 111-da eluaastani, müütades neid Helsingi südalinnas. Alles Talvesõja algul loobus Maria Andersson oma elupõlisest tööst ja tõmbus tagasi ärateenitud puhkeaega, kus ta nüüd pühitseb oma haruldast elutähtpäeva.

Itaalia uus armee ülesehitamisel

Milanost, 28. 12. (DNB). Üks ametlik teadaanne Duce peakorterist, mille järele detsembri algul võitles Lõuna-Itaalia rindel ümmarguselt 14 000 itaallast, kutsus Itaalias esile elava rahuldustunde. Neis 14 000 mehes nähakse uue vabariikliku sõjaväe põhialust, kusjuures väljendatakse lootust, et uus Itaalia armee, millise ülesehitamine kulgeb kiiresti, suudab oma teguvõimsa panusega saksa liitlaskaaslase kõrval kustutada Badoglio reetmise läbi tekkinud häbi ja viia Itaalia uuesti au ja võitude teele.

Jõulupuu rindevõitlejate omastele Paides

Kolmapäeval toimus Paide rahvamajas ERÜ Paide linna ja Paide valla piirkonnajuhtide ning Järvamaa hooldusohvitseri korraldusel rindevõitlejate, bolshevismivastases võitluses langenute, kõrgitatute ja mobiliseeritute perekonnaliikmeile jõulu-koosviibimine. Koosviibimine algas Paide ja Anna koguduste õpetaja M. Saar'i jõulukõnega, millele järgnes ettekandeid kohalikult kirikukoorilt N. Sihvart'i juhatusel. Peale ettekannete saabus saali jõuluvana mahuka kingitustekotiga, jagades kingituspakikesi kõigile jõulupuule kogunenud lastele. Meeleolukas koosviibimine kestis ligemale paar tundi.

EESTI RAHVAS!

Keset võitlust rahva olemasolu eest astume 1944. aastasse. Kolm rasket aastat täis võitlust ja tööd, kannatusi ja saavutusi on meil seljataga. Oma võitluses ja töös oleme tõestanud, et eesti rahvas kultuurrahvaste peres täidab oma kohust ja sammub sirgjoonelist teed tulevikku. Veel ei ole aga murtud me rahva kurjem vaenlane-bolshevism. Sõda käib lakkamatult edasi ja meie rindevõitlejad täidavad õlg-õla kõrval saksa rahvaga oma kohust kodumaa ja Euroopa vastu.

Kogu eesti rahvas annab oma töö ja rahvusliku jõupingutusega kodumaal oma panuse ühises võitluses.

Oma kohusetäitmisega andsime seni oma parima, anname seda ka oma püsivusega.

Olgu me kõigi püüdeks eeloleval aastal südametunnistuse järgi täita kõiki kohuseid, mis sõja võitmiseks vajalikud.

Eesti rahvas! Usalduslikus vahekorras saksa rahvaga, ühises võitluses bolshevismi vastu ja ühises töös uue helgema tuleviku loomiseks ja kindlustamiseks täidame kõik oma kohust — nii hävitame bolshevismi ja teenime oma armast kodumaad.

Meie rindevõitlejatele ütleme uueks aastaks: võidelge vapralt ja teadke, et iga eestlane täidab oma kohuseid!

Dr. Mäe,
E. Omavalitsuse juht.

Dr. Mäe ja oberführer Soodla külastasid rindevõitlejaid

SS-PK telegramm.

Eesti Omavalitsuse Juht dr. Mäe ja eesti väeosade kindralinspektor SS-oberführer Soodla külastasid veidi enne jõule rindele rakendatud eesti SS-vabatahtlike brigaadi üksusi ja kaht samasse rindelõiku rakendatud politseipataljoni.

Dr. Mäe andis edasi eesti rahva jõuluõnnesoovid oma sõduritele ja viitas sellele, et Stalin hiljuti oma kõnes on proklameerinud Nõuk-Liitu kuuluva eesti rahva vabastamist. Vastuse sellele, ütles dr. Mäe edasi, andvat aga rindevõitlejad ise.

Külaskäigu puhul kõneles ka SS-Obergruppenführer ja politsei kindral Jeckeln ning avaldas oma suurimat tunnustust eesti üksustele, annetades ühtlasi sõjaaumärke vapramatele võitlejatele.

Dr. Mäe ja Oberführer Soodla veetsid ühtlasi mõned tunnid kamraadlikul koosviibimisel rindevõitlejatega.

Kuulsa kirjaniku poeg isa jälgedes

Knut Hamsuni noorima poja, Arild Hamsuni, kes praegu viibib vabatahtlikuna idarindel, sulest ilmus Oslos jõuludeks uus luuletuskogu, mis sisaldab ka mõningaid rindeluuletusi. Arild Hamsuni esikteoseks oli romaan „Noor mee tuleb ja läheb". Peale selle on tal üks luuletuskogu ilmunud juba varem.

I kl. Raudristid eesti lendureile

Führeri poolt annetati ülesnäidatud vapruse eest 1 kl. Raudristid eesti lendureile kapten Valter Reili'le, ülem-leitnant Martin Napa'le ja ülem-veebel August Rae'le. Need kolm eesti lendurit on ühtlasi lahingulennu kuldmärgi kandjad, milline annetatakse vähemalt 110 sooritatud vaenulennu eest, millede arv on aga neil juba palju suurem.

Miljon tekstiilpunkti eesti rindevõitlejate perekondadele

Jõulude puhul andis kindralkomissar SA-obergruppenführer Litzmann Eesti Omavalitsuse majandusdirektori käsutusse 1 000 000 tekstiilpunkti. Need tekstiilpunktid tulevad ERÜ kaudu jagamisele eesti rindevõitlejate ja võitluses langenute perekondadele.

Uus terrorirünnak Roomale

Roomast, 29. 12. (DNB). Vaenlase terrorilennukid heitsid 28. dets. keskpäeval Rooma äärlinnadele suurekaliibrilisi pomme. San Paolo Fuori El Mura basiilika lähedases elamutekvartaalis varises rusuks hulk maju. Siin kui ka teistes kohtades sai surma või haavata palju inimesi.

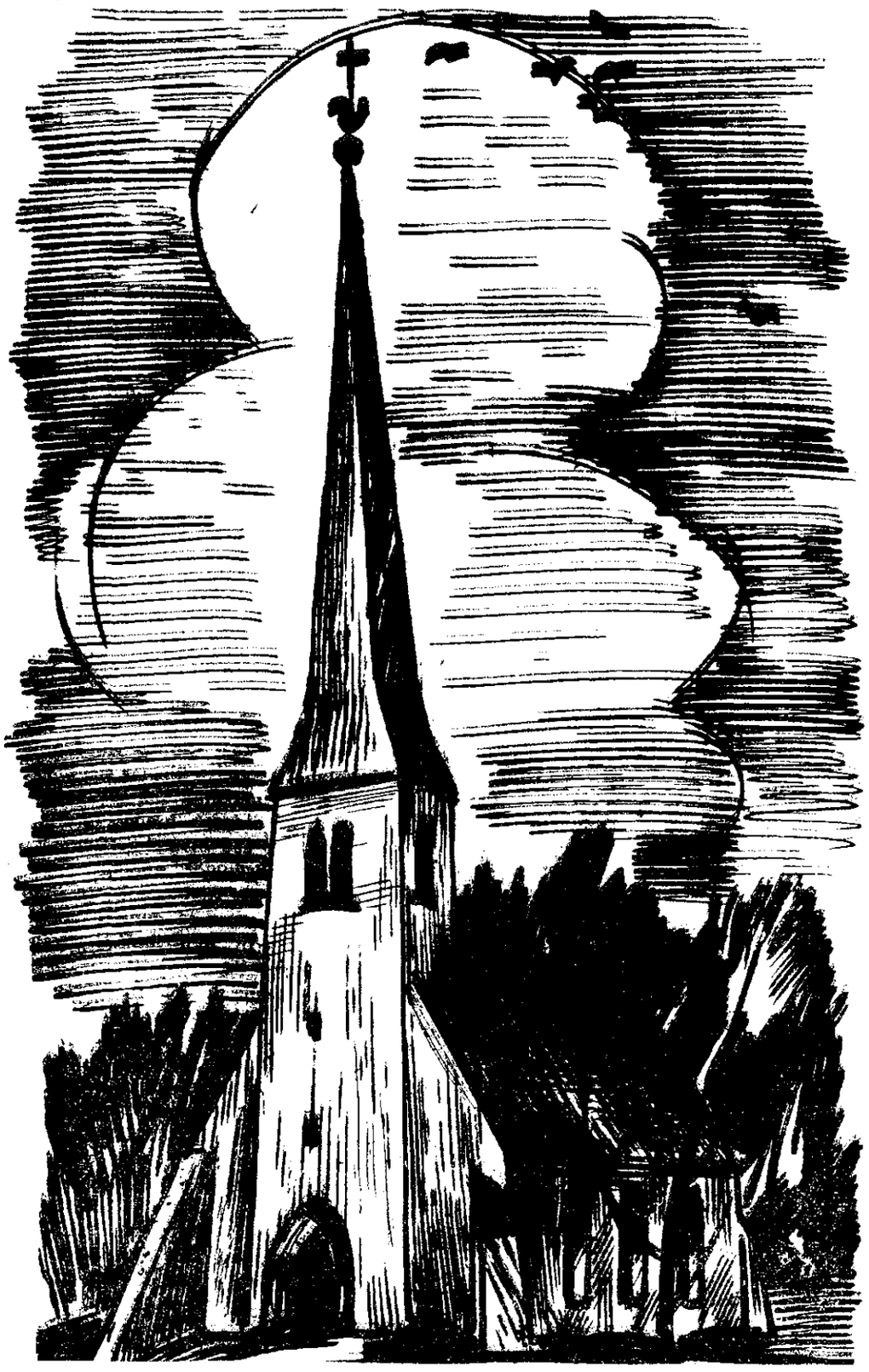

Vabatahtlike teojulge juht

Mind rõõmustab, et mu vikerlaste teod ja vaprus sellise tunnustuse on teeninud

SS-PK. Juuli 1942. SS-Soomusdiviisi „Viking" taktilised märgid viitavad lõunasse.

Ületatakse Don. Diviisi eelüksus purustab tagasivoolavad vaenlase kolonnid ja takistab vaenlase valgumise lõunasse.

Ikka edasi ja edasi tungib too eelüksus, ei omista tähelepanu kahele poole läbimurdekiilu jäänud vaenlase tugevatele jõududele. Võetakse Rakowo Tawritschewski, Beswodnij ja Aronow vaheldusrikastes ja rasketes heitlustes. Kümnesse erinevasse vaenlase divisioni kuuluvad sõjavangid rändavad lõpututes kolonnides vangilaagritesse.

Peatumatult ja vaimustusega läheb edasi. Ühe armee osad paisatakse Jegorlikskajast välja, hoogsas edasitungis saavutatakse Sredny Jegorlyk. Eelüksus on kõik naaberüksused jätnud kaugele selja taha, taga kõrval opereerivad tugevad vaenulised üksused. Vaenlane teab, mille pärast võideldakse ning tungib igal õõsel juurdetoodud värskete brigaadidega peale. Kuid kõik rünnakud varisevad raskemate kaotustega vaenlasele, isegi suurem osa ühest soomuskorpusest hävitatakse.

Julge ja hoolimatu edasitungi on too eelüksus kannud nüüd peagu Kubanini. Järgnev divisjon võib selle peatselt ületada.

Selle eduka ettevõtte juht on 45-aastane kahurväerügemendi komandör. Maailmasõjas on ta vaprust tähistanud Raudristi esimese ja teise klassiga, mis nüüd juba Poola sõjakäigus on uuendatud. „Saksa Risti kullas" saavutas ta esimesel idasõjakäiguaastal, nüüd määrab Juht talle Rüütliristi.

Teda leiab ikka vaid võitluse eesotsast, sealt, kus on kõige kibedam, olgu ta siis lihtsõdur, patareiülem, või nagu nüüd — rügemendikomandör. Ikka halastamatu enda vastu, on ta hoo ja teovõime eeskuju, rebib ka oma üksuse ikka edasi ja omab suurt osa oma vaimutugevuse ning iseteadlikkusega, et talle usaldatud operatsioon Doni alamjooksul nii kiiresti on lõpule viidud.

Niisugune on frondisõdur Herbert Gille.

Mai 1943. SS-soomusdivisjoni „Viking" taktilised märgid viitavad Donetsile.

Senisele divisjoni komandörile on usaldatud teised ülesanded. Tema järglane võtab üle kuulsusrikka väeosa juhtimsie, mis koosneb vabatahtlikest kõigilt mailt, — raske ja vastutusrikka päranduse.

Nagu varemgi on ta kogu oma isiksusega uue ülesande teenistuses, täidab seda oma karakteri ja kogemuste abil. Tal on sügav arusaamine oma meestest, kes idakäigu algusest saadik siinseil lagendikel seisavad. Ta teab — need mehed on suure eesmärgi — uue ja ühise Euroopa pärast oma kodust lahkunud ja tulnud aladele, kus puuduvad puhkepäevad ning kus iga hetk on täidetud vaid võitlusega. Sellepärast abistab ta neid kõikjal, kus see vähegi võimuses seisab. „Kodumaad peab endast kaasas kandma" on tema paljulausutud ütelus, mida ta oma käitumise ja eluviisiga ka tõendab.

Ta on oma meeste saatusest ja muredest enam kui huvitatud, isegi karmidel võitluspäevadel leiab ta aega oma meestega tegelemiseks, neile nõu andmiseks ja aitamiseks. Ta on oma „vikerlaste" juht, ise ja kamraad korraga. Ühe külalise imestunud küsimusele, kas ta divisjoni komandörina veel sellisteks isiklikeks asjuks aega leiab, vastab ta lühidalt: „ Jah, sest tunnen end iga oma mehe eest vastutavana!"

See on SS-soomusdivisjoni „Viking" komandör Herbert Gille.

Juuli 1943. SS-soomusdivisjoni „Viking" taktilised märgid viitavad lõunasse.

Kaks ukraina' last, kes on [illegible]andn'd end saksa sõdurite kaitse alla. (PK.-sõjakirj. Beissel. Wb.)

Ühe linna südames idas. Ka bolshevike raske tankikahur ei suutnud tõkestada saksa tankide rünnakut. (PK.-sõjak. Scheffer. Wb.)

Nimed nagu Saredny ja Golaja Dolina on lahutamatud kilomeetripostid sellel kuumaltvõideldud teel, mis suures taandumislahingus Harkovisse viib. Klenovje juures peavad 400 meest divisjonist 32 kilomeetri pikkust rindelõiku, Olschany ja Valki juures paisatakse pealetungivad ja kohati läbimurdnud vaenlase üksused ikka ja jälle tagasi.

„Viking" seisab" — on tavaline teade korpuse staapi.

Kui edasitungi ajal „Viking" oli alati kõige ees, siis on nüüd, taandumisliikumistel tema koht endastmõistetavalt kõige kaugemal idas, kus on vaenlasega kontakt; ikka ja jälle peavad nad viimase välja panema, kuid kunagi ei õnnestu vaenlasel nende plaanikindlat liikumist takistada. Need on päevad, mida isegi „Viking" varem vaevalt on läbi elanud. Kuid ometi — need päevad seovadl Divisjoni komandör on külastanud eelposte, ta tunneb oma sõdurite positsioone mitte ainult plaani järgi ning otsused ja käsud, mis ta teeb ja annab, on alati kaljukindlad ning õiged. Iga üksik neist on külmavereliselt läbi mõeldud ja kaalutud. Iga ettevõtte põhitingimuseks on võimalikult vähene oma meeste kaotus, ning vaenlase kuni täielik hävitamine.

Ning kui olukord mõnikord on kriitiline, kui ohvitserid pöörduvad oma divisjonikomandöri poole, siis aitab ta, selgitades ja nõu andes. Ning siis — rahulikult ja kindlalt, kerge huumoriga: „Leiate veel kuskil võitmatuid raskusi?" — siis, jah, siis on need raskused hajunud.

Nüüd on ta teod tunnustatud Juhi poolt Tammepärja annetamisega Raudristi Rüütliristi juurde.

Ta loeb telegrammi, ning üsna impulsiivselt lausub ta: „Mind rõõmustab, et mu vikerlaste teod ja vaprus sellise tunnustuse on teeninud."

See on brigaderführer Herbert Gille, relva-SS kindralmajor, ja SS. soomusdivisjoni „Viking" komandör.

SS-sõjakirjasaatja Dr. Kristian Zarp.

Jõulupuu Tartu Eesti sõjaväehaiglas

Pühade laupäeval kell 2 oli korraldatud Tartus Eesti sõjaväehaiglas jõulupuu, kus lauldi jõululaule ja meeleoluka vaimuliku jõulukõne pidas õpetaja Harri Haamer. Laulis Naislaulu Seltsi koor Enn Võrgu juhatusel.

Pärast seda jagati Tartu Peetri koguduse haavatud sõjameeste hooldusringilt kingitusi. Igal haavatul oli õigus valida 2 eset, neist üks villane. Haavatute õhtusöögi eest hoolitses Naisomakaitse.

Päeva jooksul külastasid Tartu piirkonnakomissari esindajaina sõjaväehaiglat hra Kluge ja pr. Bechmann, kes andsid üle kinke, mis sisaldasid muuseas ka kindralkomissar Litzmann'i isikliku allkirjaga õnnitluse.

Pühade laupäeval viis ka ERÜ Tartu ringkonnaamet kõikidesse haiglatesse rikkaliku sisuga kingituspakikesi, kusjuures Eesti kohalikku sõjaväehaiglat külastas pühade laupäeva hommikul delegatsioon eesotsas Tartu ringkonnajuhi Artur Kasakuga. Pakke andis ka Naisomakaitse.

Diletant

Bruno Bäumeri suur tund on saabunud. Lõpmatu pika reisi järele sügavalt Venemaalt seisab ta nüüd Suur-Saksamaa ringhäälingu mikrofoni ees, silmitseb tillukest merikarpi, mis on kõrvaks kogu maailmale, ja muutub veidi araks ja kohmetuks. Ent kui ta pea langetab, pilgu libisedes üle enda välihalli mundri, võtab ta end tahtmatult kokku, surudes vasaku käe rusikasse, nagu tal on alati kombeks, kui tahab enda või teiste juures midagi läbi viia. Ta on nüüd kapral Bäumer.

Ja siiski seisab ta siin kunstnikuna ja inimesena. See on omapärane sõjakirjeldus, mida ta soovib siin esitada, tema, tundmatu kapral Bäumer, välipostinumber nii ja nii palju, kuuluv kogu saksa rahvale.

Suur-Saksa ringhääling korraldab noorte komponistide, kes kõik välihalli kuube kannavad, sümfooniakontserdi ja Bruno Bäumerile langeb osaks õnn, tohtida oma väikest C-duur sümfooniat ise juhatada, ja mitte üksnes seda, vaid ta peab enne lausuma mõned selgitavad sõnad, kirjeldama, kuidas ja millistest elamustest see muusika sündis.

Ja Bruno Bräumer kõneleb. Tema hääl muutub seda tugevamaks ja kindlamaks, mida enam ta mõtleb sellele, et tema kompanii istub hetkel temast sadade kilomeetrite kaugusel ja jälgib teda valjuhääldaja juures. Ta räägib siis otsekui oma kamraadidele, lihtsalt, et ka lihtsaim neist seda mõistaks.

„Väike sümfoonia, mida nüüd tohin juhatada, on jõulumuusika, kuna selle muusika motiivid tärkasid minus möödunud hirmsa talve jõulupäevil. Need olid päris lihtsad mõtted, mis rändasid veel kord pikka teed rahulikust kodust läbi sõjapäevade kuni mu ulualuseni keset jääd ja lund. Need olid mälestused kamraadist, kes käis kauneima osa sellest teest minuga ühes. Kui tahan jutustada oma sümfooniast, pean oma hingest esile tõstma selle kamraadi olemuse ja kuju. Ta nimi oli Günther ja ta oli sedalaadi tüüp, keda nimetatakse tundeliseks inimeseks. Ta ei olnud sõdimiseks loodud ja see tegi talle muret, kuna ta alaliselt kartis, et ta on halvem sõdur kui teised. „Ma olen kõiges diletant," armastas ta ütelda, ja sellega ei mõtelnud ta mitte üksnes oma sõduriomadusi, vaid ka oma flöödimängu, mille eest talle langes kamraadide poolt osaks palju pilget. Kõikjal, kus talle jätkus silmapilguks rahu, võttis ta välja oma lihtsa flöödi ja puhus sellel enda rõõmuks oma kodukoha armastatud rahvalaule, ent ka enda improviseeritud väikeseid meloodiaid, mis sageli üllatavalt hästi sobisid päeva elamustega, maastiku meeleoludega, millega ta tõestas, et ta on tõeliselt musikaalne inimene, kuigi ta ei oleks suutnud ühtegi oma meloodiat jäädvustada nootides. Kuid ta ei olnud siiski diletant, kuigi talle see hüüdnimi külge jäi. Ta oli hea inimene, armas kamraad ja vapper sõdur; seda tõendas ta oma surmaga, millele ta läks vastu kartmatult ja rõõmsa südamega.

Üks mu sümfoonia mõlemast peateemist ongi põhiliselt üks neid väikseid meloodiaid, mida Günther oma flöödil puhus. Ma leian selles noore sõdurielu selget põhimeloodiat, milles imekaunites värvides õitsevad vaikne endassepöördunud tõsidus ja sundimatult meeleline rõõm. Teie kuulete seda meloodiat sümfoonia kolmandas, aeglases osas flöödi soolopartiina, ja kamraadid, kes Günterit tundsid, tunnetavad teda selles uuesti. Selle teemi vastu asetseb teine, kaugelt liikuvam, mitmekülgsem, kujult võimsam, priiskavam ja külluslikum oma värvingult. See on selle sõja deemonlik põhiakord, mis vapustab ja muudab südant sügavaimalt. Püüdsin oma sümfoonia neljas osas üteida kõike seda, mis liigutab sõduri südant: õnne ja valu, võitluse äikest ja lühikeste puhketundide rõõmu; viletsusi, pingutusi, puudusi, armastust, igatsust ja ootusi. Tahtsin joonistada selle sõja palet, millega ühineb mu kamraadi Güntheri selgitatud hing, mis oma selguse ja kindla hoiakuga jagab lõpuks kõigele seda ülevat sära, mis muudab tunnid rindel nii unustamatuiks . . ."

Ja nüüd pöördub Bruno Bäumer orkestri poole ja annab otsustavalt märku. Hardalt kuulavad miljonid raadiokuulajad valjuhääldajate ees, pinevusega kuulatab ka kompanii kaugel Venemaal. Ja kui kolmandas osas algab imelise selgusega flöödisoolo, libiseb üle paljude nägude sära, ja keegi sosistab Venemaal teisele hilju, kuid rõhutatult: „Diletant". Ent kõik mõtlevad: ei, ta ei olnud diletant, ta oli hea inimene, armas kamraad, vapper sõdur. — Sama mõtleb ka noor tütarlaps kuski Saksamaal, ja ta pisarniiskeil huultel õitseb naeratus.

Josef Johansen

Elektrivalgus lülitati pidulikult Mäeküla ümbruse taludesse

Peale Mäeküla elektriühingu liinide ametlikku avamist toimus samal päeval sisukas kontsert-aktus

Kolmapäeval, 29. dets. algusega kell 15 toimus Mäeküla elektriühingu elektriliinide ametlik avamine. Sel puhul toimus vastav aktus Mäeküla piimaühingu õuel asuva alajaama juures. Aktus algas Mäeküla elektriühingu esimehe, Sargvere algkooli juhataja E. Paap'i avasõnaga. Peale E. Paap'i sisukat ning asjalikku avasõna pöördus koosolijate poole Ida-ala elektrienergia seltsi üle-maa jõujaamade võrgu peadirektor Veerus. Oma ülevaatlikus kõnes märkis peadirektor Veerus, et Mäeküla elektriühing on kahtlematult Eestis esimesi, kes lühikese aja vältel on tulnud toime saavutustega, millised tänapäeva sõjaolukorras osutuvad väga raskeks. Peadirektor Veeruse kõnele järgnes eesti rahvushümn, mille järele peadirektor Veerus vastava lindi läbilõikamisega lülitas voolu Mäeküla elektriühingu piirkonnas asuvaisse majapidamistesse.

Edasi järgnes tervituste osa, kus sõnavõttudega esinesid Järva maavanem H. Lipp, Harju-Järva abiprefekt J. Reio ning Paide vallavanem M. Adamson. Kõigiti õnnestunud aktus lõppes Mäeküla elektriühingu esimehe E. Paap'i lõppsõnaga.

Elektriliini avamispidustuste teine osa algas kell 17 Sargvere algkooli ruumes, kus kutsutud külalistele ning kõigile ühingu liikmeile oli korraldatud omavaheline koosviibimine lauas. Koosviibimise avas ühingu esimees E. Paap. Oma sisukas avasõnas kriipsutas kõneleja alla kõigi ühingu liikmete erakordselt suuri teeneid ja abivalmidust äsja avatud elektriliini ehitamisel. Samuti märkis kõneleja, et käesolevas saavutuses on osutanud tänuväärset vastutulelikkust ja kaasabi Ida-ala energia seltsi ülemaa jõujaamade ning Tehnikadirektooriumi juhtivad isikud. Kõneleja ettepanekul hüüti kõigile eelnimetatud isikuile kolmekordne mürisev elagu.

Peale E. Paap'i sõnavõttu pidas vaimuliku talituse Paide ja Anna koguduste õpetaja M. Saar. Edasi jätkus koosviibimise kontsertosa, kus esinesid „Estonia" teatri solistid sopran Ida Loo-Talvari ja tenor Martin Taras. Mõlema solisti esinemist kroonis koosviibijate tormine aplaus.

Järgnevalt pöördus hoogsa ja elava kõnega koosviibijate poole Ida-ala elektrienergia seltsi ülemaa jõujaamade peadirektor Veerus. Kõne lõppedes jätkus kontsertosa, kus sopran I. Loo-Talvari, tenor M. Taras ja T. Reismaa viiulil esitasid meeleolukaid palu.

Tervituste osas pöördusid sõnavõttudega koosolijate poole Tehnikadirektooriumi jõumajanduse peareferent ins. Kulbas ja Paide linnapea E. Kikk.

Nii avamisaktus päeval ja õhtune kontsert-koosviibimine jättis õnnestunud ja meeldiva mulje.

Suri Eesti brigaadi rügemendiülem SS-standartenführer H. Kurg

Teisipäeval, 28. dets., kell 11.30 suri praegu käimasoleva võitluse silmapaistvamaid ja vapramaid eesti ohvitsere, SS-standartenführer Enn-Hans Kurg.

H. Kurg, olles rindel, sai seal põrutada. Paranemise järele tuli ta juures ette võtta operatsioon. Selle tagajärjel ootamata tekkinud komplikatsioonidele järgnes surm.

Bolshevike vastases võitluses ülesnäidatud vahvuse eest annetati H. Kurele teise klassi ja hiljem ka esimese klassi Raudrist.

Viimati nimetatud aumärgi andis talle jõululaupäeval haiglas üle eesti väeosade kindralinspektor, SS-oberführer Soodla.

H. Kurg sündis Tallinnas 17. okt. 1898.a. Pärast kohaliku gümnaasiumi lõpetamist siirdus ta 17-aastasena Venemaale, kus astus sõjakooli. Pärast bolshevistlikku riigipööret võitles ta bolshevike vastu Murmani valgete vägede ridades. Eesti Vabadussõja lõpopoole pääses ta tagasi kodumaale, mis ajast jäi teenima suurtükiväe tegevohvitserina Eesti sõjaväes. 1936. a. astus ta kõrgemasse sõjakooli, mille lõpetamise järele määrati Tartu Ülikooli sõjalise instituudi abijuhatajaks. 1940. a. määrati kolonel H. Kurg Eesti Vabariigi sõjaväeliseks esindajaks Prantsusmaale, kus ta Eesti okupeerimisel bolshevike poolt tagasi ei pöördunud, vaid jäi sinna edasi. 1941. a. asus ta Saksamaale ja astus saksa sõjaväkke. Sealt siirdus ta varsti Soome kaudu „Erna" vabatahtlike grupi juhina Eestisse. Ta lõi kaasa kõik lahingud koos Erna grupiga kuni Tallinna vabastamiseni. Viimases sai ta kergesti haavata.

Luure alal teostatud saavutuste eest kui ka Eesti vabatahtlike organiseerijana teidis ta saksa väejuhatuse poolt silmapaistva tunnustuse. Seda kinnitavad ka temale annetatud aumärgid.

Eesti vabatahtlike brigaadi asutamise järele määrati kolonel H. Kurg Eesti vabatahtlike brigaadi rügemendi ülemaks SS standartenführeri aukraadis.

Ravimtaimi koguti üle 70.000 kilo

Peamisteks korjajateks olid kooliõpilased

Suvel ja sügisel korjatud ravitaimede kokkusaatmine kohalikest kokkuostupunktidest vastavatesse keskustesse on suuremas enamikus juba lõppenud.

Nagu kokkuvõtetest selgub, on tänavune ravimtaimede korjamise aktsioon kõigiti õnnestunud. Kevadel koostatud kavade järgi loodeti kokku saada 50.000 kg ravim- ja teetaimi, kuid praegu on kokkuostukeskustesse saadetud juba üle 70.000 kg. Nimetatud arv võib veelgi suureneda, kuna kõigist kokkuostupunktidest ei ole veel drooge saadud trantspordiraskusist tingitud põhjusil ära saata.

Käesoleval aastal korjatud ravimtaimed annavad tunduva lisa meie ravimiteturule, aidates pehmendada kohati rasket olukorda, mis on tekkinud välismaalt saadavate arstimite vähesusest.

Võrreldes möödunud aastaga, mil korjati 16.000 kg ravim- ja teetaimi, on tänavu sel alal saavutatud mitmekordselt suuremaid tulemusi.

Ravimtaimede korjajaiks olid peamiselt koolinoored, kelledele see oli kohuslik, kuid üsna suurel hulgal on korjamisest osa võtnud ka teised asjasthuvitatud.

Tartus toimus jalgpallivõistlus

Erakordse sportliku sündmusena toimus 1. jõulupühal Tartus Tamme staadionil jalgpallivõistlus, kus Tartu Politsei Spordiring kohtus ühe kohaliku tugevama saksa sõjaväe meeskonnaga.

Et mänguväli oli libe, siis tuli ette rohkesti kukkumisi, ent see hoidis ära ka üksikmängu. Selle asemel harrastati koosmängu, mis sobis Politsei Spordiringi meestel erakordse ladususega. Selle tulemuseks oli ootamatult suur võit 13 : 1, poolaeg 6 : 1. Tartu Politseiringi eest lõid väravaid Riisik ja Laurits kumbki 5 ning Kross, Rämmel ja Tiik igaüks üks.

Erakordset jalgpallivõistlust oli jälgimas kuuesaja pealtvaataja ümber.

Kirev õhtu rindevõitlejate emadele ja abikaasadele

Teisipäeva õhtul veetsid meie rindevõitlejate omaksed Estonia kontsertsaalis meeldejääva ja hoogsa õhtupooliku, kus Eesti Rahva Ühisabi Tallinna ringkonnaameti ja rindevõitlejate hooldusohvitseride korraldusel pakuti meie vabatahtlike omastele meelepärast vaheldust nii sõnas, muusikas kui tantsus.

Mitmekülgse ja vaheldusrikka kava täitjaina esinesid suuremas osas meie vabatahtlikud ise, nii et side ettekannete ja rindevõitlejate omaste vahel juba algusest peale kujunes soojaks ja tihedaks ning kõik ettekanded võeti vastu elavalt ja aplausirohkelt.

Kogu õhtu, millest osa võttis ka Kindralinspektor Soodla, kujunes südamlikuks jõulupühade järelkajaks, ning püüdis meie rindevõitlejate omastele ka omalt kingikese lisada.

Selles mõttes õnnestus rindevõitlejate omastele korraldatud õhtu kõigiti hästi ning meeldejäävalt.

Evald Oja esines Järva-Jaanis

Bariton Evald Oja esines jõulupühade ajal Järva-Jaani kirikus. Jõululaupäeval laulis E. Oja liturgilisel jõuluõhtul-jumalateenistusel ja I pühal kontsert-jumalateenistusel.

Orelil saatis solisti kohalik organist Rae. Jutlustas Järva-Jaani koguduse õp. L. Vahter

Vahetus kokkupuutes loodusega on sündinud Tartu kunstnike uued tööd

Pilk Tartu kunstiellu ja kunstnike loomingtöhe 1943. a.

I

Kunst on kujunenud esinduslikuks kajastuseks ühiskondlikust kultuurist. Rahvusvahelist kõrgele kultuuritasemele hinnatud rahvastel on kõigil olemas oma esinduslikud kunstitaotlused, milledes väljendub vastava rahva algupära.

Eesti rahvusliku kultuuri ajalugu algab õieti Johann Köler'iga (1826-1899). J. Köler ja ta kaasaegsed tegutsesid aga kahjuks enamuses väljaspool Eestit. Käesoleva sajandi alguses tärkab Eestis aga juba kohapealne ja iseseisev kunstielu ning algab täiesti uus periood meie kunsti arengus. See grupeerub rilgi kahte suuremasse keskusesse, Tallinnasse ja Tartusse. Ei saa siiski salata Tartu domineerivamat osa kogu meie iseseisvuseaja kunsti arengu vältel.

1906. a. avatakse Tartus meie esimene kunstinäitus, ning 13 aastat hiljem asutatakse Tartu kunstikool „Pallas". Nimetatud kooli tegevus on suunava tähtsusega kogu meie kunstielu väljakujunemisel. Ei saada mingit reaalset näidet nimet. oletusele, mainitagu vaid asjaolu, et meie viimaste kunstinäituste esinejad on 75% „Pallase" kooliga. Seilepärast, rääkides Tartu kunstielust, ei saa seda teha mainimata „Pallast".

Pärast mõningat vaheaega avati 1943. a. sügisel uuesti nimet. õppeasutus. Kummaliselt langeb „Pallas'e" tekkimine samuti sõjaaega (1919.a.), nagu nüüd taasavamisel.

19. detsembril 1943.a. avati Tartus „Pallase" juurde koondunud kunstibüroo poolt sügisnäitus. Kuna näitusel on esindatud peamiselt Tartu kunstnikud oma eksponaatidega, siis peegeldub meile vastu neist ka Tartu kunstiaasta kokkuvõte. Nimetatud näitus oma põhimõtes muljes ei paku midagi erinevat ega üllatavat, vastupidi, on kahjuks märgata isegi teatavat paigaltammumist. Puuduvad autorid, kelle töödest võiks lugeda loomingulist otsimisindu ja ka teatavat rutiinikindlust. Ei puudunud siiski mõninga autori juures väljendusjulgus ja endakindlus.

Käesolevate ridade ülesanne ei ole anda mingit kunstikriitilist ülevaadet nim. sügisnäitusest, vaid alljärgnevalt tahame heita vaid põgusa pilgu Tartu kunstnike möödunudaastasse tegevusse.

1943.a. on möödunud Tartu kunstnikkonnale kõrgepingelise töö tähe all. Kõõmustav on seejuures, et kunstnikud on olnud vahetus kokkupuutumises *loodusega ja maaeluga*, selle asemel, et oma töid valmistada visandite ja skitsidе järgi ateljeedes. Teadlikule kunstiharrastajale on suureks rahuldusеks, — leida maalilt võltsimatut ehtsust ja õiget, meeleolulisеlt tajutud koloriiti.

Klass omaette on muidugi „Pallas'e" õppejõud professor Ado Wabbe. Olles omal ajal kubismi ja futurismi teerajajaks Eesti kunstis, on ta andunud viimasel ajal õlimaalile ja akvarellile. Kui mõni aeg tagasi A. Wabbe töödest peegeldus väga palju sisemisest rahutusest tingitud mitmekesiseid väljendusvorme, siis nüüd võib märgata tema töödes teatavat rahulikku stabiilsust. Möödunud suve jooksul on valminud kunstnikul ligi paarkümmend maali, peamiselt õlis paberil, mis erandlikult päivivad tänelpanu oma sooja, ühtlase koloriidi, meisterliku pinna käsituse ja värvikultuuriga. On siis tegemist maastikumaaliga, figuraalse kompositsiooniga („Baaris", „Kunstiõpilased") või zooloogilise eluavalduse fikseerimisega ja („Akvaariumis"), kõigis on tunda suurmeistri väljakujunenud pintslilööki. Arvestades möödunud tegevusaastat, olgugi, et rasked perekondlikud sündmused, nagu abikaasa surm, püüdsid tema loomingulist tegevust pidurdada, võime siiski loota temalt tulevikus üllatavaid resultaate.

Väga andekas maalija Aleksander Bergmann-Wardi, olles „Pallas'e" ümber koondunud kunstnike rühma silmapaistvam esindaja, on harrastanud endamist viimase aasta jooksul kunstiliste võimete süvenemist, ilma et oleks tarvilikuks lugenud avalikku esinemist. Nimetatud kunstnik armastab endiselt õhukülilast maalimisviisi, olles tehniliselt viimistletud ja voolav. Oma motiive otsib ta maalilistest linnavaadetest, maastikust, kusjuures ta kodus on ka vaikelus ja aktis. A. Bergmann-Wardi on ausam Pariisi maalikooli arendaja meil üldse. Maitseka ja rahuliku koloriidi austajana võib tema töid nautida täieliku kunstilise rahuldusega. Tähelpanu väärib lai ja hoogne pintslilöök, mis vanameisterlikkudes värvikombinatsioonides loob elava mulje varivalguse sfäärilisel kujundamisel. Kunstnik on tuntud kui meie suuremaid värviprobleemi uurijaid. Sellest seisukohast lähtudes peab tema vaid hilissügise ja talvemotiive oma koloriidiprobleemi lahendamisel vastuvõetavaks.

Erilist sümpaatiat meie saarte maalilise kujundamise vastu on tundnud Juhan Nõmmik. Tartu kevadnäitusel esines ta mõninga tööga, millest oli tunda suurt loodusetunnetust („Varakevade", „Vooremäel" jne.). Ta on moodsa prantsuse maalikooli pooldaja, kes ei armasta kopeerida loodust, vormi ega värvi, vaid kujundab maali oma individuaalse elamuse järgi. Sarnase voolu pooldajaid nimetatakse „impressionistideks" — muljekunstnikeks. Neile pole tähtis, kas puu maastikus on tamm, saar või lepp, kas lehe värv on pruun või roheline — tähtis on neile vaid, millise mulje tekitab ta vaatajale. J. Nõmmik'u taotliste kunstnike ülesandeks pole, nagu öeldud, looduse kopeerimine, vaid kunstnikult tabatud looduse meeleolude ülekandmine lõuendile. Nimetatud kunstivoolu tugevam looja oli prantsuse maalikunstnik Ed. Manet (1833—1883).

Tartu kunsti sügisnäitusest ei võta Juhan Nõmmik kahjuks osa.

Tartu iseseisvuseaegse kunstielu agaramaid organisatsioonilisi eestvõitlejaid on maalikunstnik Juhan Püttsepp. Ta on olnud kaunemat aega kunstiühing „Pallas'e" esimees. Samuti on ta juhtivat osa mänginud muudes Tartu ühiskondlikkudes koondistes.

Tema looming on rahutu ja otsiv, tema kunstiline sinevalik ja tehniline rakendusvorm väga vahelduv. Olgu siis õlis, pastellis või temperas, kõigis on ta kodus. Maastik figuraalse stafaažiga on jäänud ikkagi domineerivaks tema loomingulises tegevuses. Üldiselt võib märgata, et kunstnik pintsli käsituses ei armasta šablooni, vaid tegutseb vastavalt meeleolule. Kord olles need kerged, sulavad ja peenutsevad, võivad nad teisal muutuda rasketeks ristiks ja põiki pildivälja kujundavateks tõmmeteks, nagu käesolevas nr.-is äratoodud reproduktsioonist nähtub. Millise selguse ja veenva looduse tunnetusega on antud edasi esiplaani vee peegeldus suurte jõuliste pintslilöökidega! Ei saa salata kogu maali suurt dekoratiivset üldmuljet.

J. Püttseppale võib mõnikord väga omaseks saada ka temperavärvide käsitamine ja maalimine pastelliga. Eriti õnnestunuiks loetakse tema möningaid maastikke pastellis. Kuid tema loomingu paremiku moodustab siiski, nagu öeldud, maastikumaal, milles ta on andnud meie viimaste aastate kunstinäituste paremiku. Eelistatumaiks motiiveks on tal lainetavad Lõuna-Eesti maastikud oma maaliliste järvedega ja puugruppidega. Kuid laialdaselt tuntud on ka tema figuraalse kompositsiooni taustal loodud kunstiteosed, nagu „Viljakoristajad", „Uisutajad", „Asunikud" jne. Tänavu on tal seilelaadiliseks tööks kalurite elu kujutav rannamotiiv, milline valmistatud vastava asntuse eritellimisel.

Sügisnäitusele on ta välja pannud neli õlimaali maastikest, mis kuuluvad näituse tüsedamate eksponaatide hulka.

Jaan Vahtra, kes kuulub Tartu maalijate vanemasse generatsiooni, on möödnud aastal olnud loomingulisеlt võrdlemisi tagasihoidlik. See on ka arusaadav, kuna kunstniku elu on olnud kogu aeg tasakaalu otsimine kirjandusliku tegevuse ja kujutava kunsti vahel. Ja eks kalapüük ja muudki tegevused riisu tubli osa kallist aega.

Nakatatud varajasemas eas futurismist ja kubismist, on ta ümetatud moehaigustest praegu vabanenud ja üldiselt tuntud viimasel ajal idüllilisi Taevaskoja motiivide ja Lõuna-Eesti maastikkude maalijana. Ta kasutab ühtlase oskusega nii õli kui ka akvarelli. Tänases nr.-s esitatud reproduktsioon õlimaalist „Varakevadine Elva maastik" etüüdlikkusele vaatamata annab üle loodusehtsait aimatut meeleolu. On kevad. Jää on minemas. Lumised jääveerud on järsult murdunud vooguesse. Raagus puude kontuurid ronivad üles kevadise soojuse poole. On tunne, et tävasinas avarduv kaugus kutsub meid välja kevadisse loodusesse. See kõik on nii lihtne, kuid siiski fikseerimiseks meisterlikku paletti vajav.

„Pallas'e" nooremas generatsioonis kuulub tüse koht Gustav Rand'ile, kes oma meeldivamaks rialaks peab portreemaali. Viimase sügisnäituse parimaks portreemaaliks on kahtlemata tema „Daam punase mantliga".

Töötanud kauemat aega lavadekoraatorina, läbib tema maastikumaalegi teatav dekoratiivne element. Save jooksul on valminud tal paarkümmend keskmiseformaadilist õlimaali, mis oma sooja sinakasrohelise koloriidi ja motiivi maalilise läbitöötamisega jätavad kunstniku loomingust rõõmustava mulje.

Elmar Epner.

Jaan Vahtra. *Varakevadel (Elva maastik). Õli.*

J. Püttsepp. *Maastik (õli).*

EESTI SÕDUR

SS-PK. — Rindesõdurini on jõudnud teated kodumaal toimuvast mobilisatsioonist. Ta ise seisab juba kaks aastat idas, murdmatuna ja paendumatuna, olgu suvises kuumuses, sügiseses poris või talvises pakases. Talle on see endastmõistetav, ta on järgnenud sisetundele ja on endaga rahul.

Kuid kui ta natuke mõtiskleb — võibolla tunnimehena vastutusrikkal postil, võibolla jõudehetkil punkris, olles pikali oma ahtakesel naril, meenuvad talle ajad, mis näivad olevat nii kaugel, kuid ometi alles nagu eile sündinud..

Kirjutatakse aasta 1938. Vaba rahva sõjavägi Läänemere kallastelt pühitseb oma riigi kahekümnendat sünnipäeva. Tallinnas, Vabadusväljakul, seisavad sõdurite vaikusse tardunud read, nad kuulavad oma ülemjuhataja kõnet„... kakskümmend aastat on meie sõjavägi seisnud valvel riigi välise julgeoleku eest. Ning ta on valmis rahva vabadust kaitsma nii, nagu võideldi kahekümne aasta eest vaimustusega, ennastohverdavalt, määratud ülevõimu vastu. Sest rahvas, kes pole oma vabadust ostnud oma sõduri verega, pole seda väärt!" Ning julgelt ja lootusrikkalt kostub defileerivate kolonnide mehine samm, võimsalt laulavad soomusmasinad oma raudset meloodiat!

Aastaarvuna märgitatakse 1939. On sügis — umbne ning vihmane septembrikuu. Sõda on alanud, Eesti püüab säilitada neutraliteeti, et mitte puruneda suurriikide sõjamasinate roomikute all. Kuid järsku — Moskva nõuab, ähvardab; viisnurkadega märgitud lennukid tiirlevad kurjaennustavalt Tallinna kohal, Naissaare juures seisab nende sõjalaevastik ning küllap on ka Narva ja Petseri taga valmis armeed, et rünnata. Läbirääkimised — mida õieti tahavad enamlased? — sõjavägi on alarmikorras — tuleb vastuhakk? — Järsku laheneb pinevus meilt on nõutud sõjalisi tugipunkte, meie valitsus on otsustanud järele anda.

Tallinna tänavad täituvad punaväelastega, kuid uhkelt ja püstipäi sammub nende vahel Eesti sõdur. Ta teab, et olukord on tõsine, siin-seal libiseb sõjaväkke bolshevistlikku propagandat, kuid see ei leia mingit pidet. Vanadel Tallinna tänavatel kajab uljas sõdurilaul — „Jää vabaks, Eesti meri, jää vabaks, Eesti pind."

Jää vabaks — kuid kauaks? Sest üha enam suureneb Nõukogude surve, nende õhutõrjekahurid tulistavad meie lennukeid, allveelaevu ei lasta enam Soome lahte õppesõitudele. Kuid **sõdur** käib sirgelt — ta teab, et ta on oma rahva uhkus. Millal tuleb tund, kus ta saab haarata relva kodumaa kaitseks, millal saab võidelda, nagu hetkel võitleb vapper Soome armee?

21. juuni 1940. Raua tänava kandist kostub tulistamist, midagi näib olevat lahti. Sõdurid on suletud kasarmutesse, neid ei informeerita millestki. Kuid kuidagi pääseb siiski läbi teade — langenuid on mõlemal poolel. Kas siis ometi lõpuks?

Kuid eil Ülevõim on liiga suur ning oleme liiga kindlasti nende haardes. Eesti pinnal hakatakse mängima teatrit, sõdur peab kandma punaseid loosungeid, käima venelaste kummalist rivi. Kuid ta samm on endiselt kindel, kuigi ta teab, et Eesti sõjaväge enam ei ole — nagu pole Eesti riiki. Sõdur aga on — teda ei suudeta hävitada, kuigi paljud arreteeritakse, paljud kaovad jäljetult. Ta vaikib, kuid käib ikka, selg sirge — ta loodab — rivilaulgi kõlab nüüd teisiti — „saa vabaks, Eesti meri!"

Kalender näitab 22. juunit 1941. Eesti sõdur, sunnitud punaväe osadesse, on jällegi alarmeeritud, kuid ta silmad säravad, on sõda — ometi lõpuks! Ja ta teab, mis teha — esimesel võimalusel kaob ta ühes relvaga — ning häda sellele, kes teda püüab takistada! Eesti metsad täituvad meestega — metsavendadega — kelle tuumaks ja hingeks on sõdur oma raudse moraaliga ning raugematu vihaga. Ning juba tunneb punaarmee esimesi eesti meeste löökе, juba on eesti sõdur lahingutules karastatud.

Sügisel seisavad meie pataljonid rindel — eesti üksused, varrukal sinimust-valge vapimärk, need on uhked „kuldsed kuradid" — nii on vaenlane neid ristinud. Ometi kord on sõdur relvaga käes võitluses oma igivana vaenlase vastu. Ning ta võitleb hästi — võidab peagi oma saksa kamraadi tunnustuse. Asutatakse meie lennuüksus — ainulaadne vallutatud aladel, luuakse SS-leegion. Algab meie väeosade koondamine — meie sõjaväe taasloomine.

Ning kodumaa aitab kaasa, tunneb olukorra tõsidust ja saadab nüüd temale, rindesõdurile — uue sõjaväe tuumale, abiks uusi ja värskeid mehi. Kodumaa teab — rahvas kes pole oma vabadust ostnud oma sõduri verega, pole seda vabadust väärt!

SS-sõjakirjasaatja Karl Gailit.

Nähkem Koidulas idealiseeritud sangari kõrval ka tõelist inimest

Intervjuu Kirjaneitsi 100. hällipäeva puhul kirjandustegelase Jaan Roosiga

„Järva Teataja" esindaja järjekordne vestlus Koidula juubeli puhul, mis sedapuhku toimub tuntud Tartu kirjandustegelase Jaan Roosiga, kulgeb esialgu tükk aega mööda mälestusmaid Paides, kus härra Roos oli varem tütarlaste gümnaasiumi direktoriks. Meie kaastööline kõneleb sellest järgmiselt:

„Ma palun elatanud pedagoogi jutustada praeguseile noortele järvalastele midagi meie ärkamisaegsest suurlanilikust Koidulast. Härra Roos nõustubki sellega, kuna ta omab häid mälestusi virkadest, vaimuerksatest ja idealistlikest Järva noortest. Ta soovib, et ka praegused noored järvalased ammutaksid elutuld, põleksid ise ja sütitaksid teisi.

Esimesena kaldub jutt Koidula ja Carl Robert Jakobsoni vahekorrale, mille kohta härra Roos seletab mõndagi huvitavat:

„Carl Robert Jakobson oli J. W. Jannseni perekonnaga esialgu heas vahekorras ja liikus Tartus viibides sageli Jannsenite kodus. Sellega seoses avaldas ta ree aastate jooksul oma kirjutisi „Eesti Postimehes", käsitledes peamiselt meie kooli- ja kultuuriküsimusi. Sel puhul Jakobson loomulikult tutvus Koidulaga, ja nende vahel sigines väga hea vahekord. Kitsamais ringkonnis kõneldi juba, et mõlemad tunnevad ükskteise vastu huvi ja vihjati isegi seliele, et nende soe vahekord võib viia kuni abiellumiseni. Ometi ei tulnud sellest midagi välja, kuna mõlemate iseloomud olid niivõrd erinevad.

Kui J. W. Jannsen sulges „Eesti Postimehe" veerud C. R. Jakobsonile, jahenes ka viimase vahekord Koidulaga. „Sakala" ilmuma hakates teravnes J. W. Jannseni—C. R. Jakobsoni vahekord veelgi, kusjuures Koidula, kes nüüd elas ebiellununa juba Kroonlinnas, hoidis muidugi oma isa poole taunides teravalt Jakobsoni hoolimatut sõjakäiku „postipapa" ja Jakob Hurda vastu. Kui läinud sajandi 80-datel aastatel korraldati Jannseni vastu nurjatu atentaat, lastes sisse tema aknast, siis oletati ekslikult, et see tegu on sündinud Jakobsoni vaenukampaania järeldusel. Se a arvamust võttis ka Koidula oma Kroonlinna kaugusest puhta kullana, mis läks talle väga südamesse. Sellest tulenevalt muutus tema suhtumine Jakobsonisse äärmiselt põlgavaks ning eitavaks. Kuna Jakobson varsti suri, ei olnudki Koidulal mahti oma arvamust muuta ja lepitust otsida. Nii lõppes see vahekord, mis väga kaunilt algas, siiski traagiliselt."

Edasi oleu huvitatud Koidula ajakirjanduslikust tegevusest, millist külge Kirjaneitsi elust on seniste uurijate poolt käsitletud võrdlemisi vähe. Hr. Roos jutustab selle kohta järgmist:

„Koidula ajakirjanduslik tegevus algas juba „Perno Postimehes", hetkest peale, mil ta oli üldse võimeline küpsemat valmset tegevust arendama. Tema kaasabi oma isale on palju suurem kui suudame seda aimata tänapäeval. Mõni aeg oli J. W. Janseni lehe toimetamine tõesti rohkem Koidula kui „postipapa" enda õlul. Lydia Koidula tõlkis „Eesti Postimehele" ja samuti selle „Jututoale" ja „Õhtustele kõnedele" jutte, avaldas neis algupäraseid luuletusi jne. Ühtlasi tegi ta lehele korrektuuri ja täitis muidki ülesandeid selle sisu eest hoolitsemisel. Kuid ta ülesanded ei piirdunud sellega - hiljem oli tema käes ka lehe talitus ja ekspeditsioon, ta võttis vastu tellimisi, kirjutas aadressid peale, pani lehed ristpaela alla ja saatis nad lugejatele kättegi. Nii oli Koidula „Eesti Postimehe" juures kaua aega A-ks ja O-ks, ühe sõnaga asendamatuks isikuks. See töö oli nii ränk, et ta terviski lõi viimaks kõikuma.

Samuti avaldas Koidula luuletusi „Eesti Postimehe" poolt väljaantavais kalendreis."

Kuna ka hr. J. Roosi suures isiklikus

raamatukogus mis sisaldub 14.000 köidet, leidub mainitud kalendreid, avaneb mul võimalus nendega tutvumiseks. Ühe tiitellehelt loen:

„Eesti Postimehe kalender ehk aastaraamat 1878 aasta peale.

Trükitud ja müüa H. Laakmanni juures."

Selle 144. leheküljel leidub Koidula Kroonlinnas loodud luuletus „Kaebus", mille lõpp kõlab nõnda:

„Kodukaasik, murumulda,
Emajõe vaikne vool!
Haljas hiis, kus Taara kulda
Warjab Eesti poege hool!
Emapinna hilgaw ilu
Andis laule lõpmata:
Nüüd on põuel taewawilu —
Oh mu kadund Eestimaa.

Nutt siin lepikutes liigub,
Kurbdus kõnnib kaasikus,
Wõõral vainul samm siin kiigub,
Haavand põues agarus —
Oh mu vend, kui kodukõlin,
Kui veel hõiskab armuga
Sulle isanurme helin :
Hoia kinni Eestimaa!"

Hr. Roos jutustab edasi :

„1879. a. ilmus selles kalendris seni üldiselt tundmatu proosapala „Kannusjala pere", milles Koidula humoristlikult pajatab metsavahi-talu kannusjala - perest, millist käib luuramas vana reinuvader-rebane, suutmata perele siiski kurja teha. Lõpuks käib ta käsi metsavahi karjakrantsi ja peremehe enda tõttu halvasti, kes püüavad reinuvaderi lõksu, kelle nahast saab ilus rebasenahkne müts. Selles loos peitub ka oma sümboolne mõte."

Samas kalendris ilmus ka Koidula sulest veel seni vähetuntud „Maia põrsakese lugu", kuna 1880. a. omas ilmusid luuletused „Hälli juures" ja „Wiil ja umbroht".

Koidula ajakirjanduslik kaastöö jätkus ka Kroonlinnast, kestes kuni lauliku surmani."

Vestlus siirdub nüüd Koidula luuletuskogude bibliofiilsele küljele. Hr. Roosi kogus leiduvad mõlemad autori elupäevil ilmunud luuletuskogud: „Wainu lilled" ja „Emajõe ööbik". Raamatud omavad väga kaunist ja korralikku välimust, olles hästi säilinud. Esimese tiitellehelt loen:

„Waino-Lilled
Eesti-rahva heaks meleks.
Hind pokitud 8 Kopp.
Kurresares
ilmunud
trükitud Ch. Assafrey kuilo ja kirjadega.
1866. a.
Tsentseeritud Tartus, 23. okt. 1865. a."

„See luuletuskogu ilmus anonüümselt", jätkab hr. Roos, sest toona ei peetud tütarlapse luuletamist mitte hea maitse tunnuseks, liiati veel nende luuletuste trükis avaldamist. Seepärast taotles autor jäädа enda ja oma isa soovil tundmatuks. Luuletuskogu, mis sisaldab 34 luuletust, on oma

Lõpp 4. leheküljel.

Autobusel 3500 km. läbi sõja-aegse Saksamaa

Kaks residentsi — Potsdam ja Dresden. Dresden — Saksi kuningate residents

Jälle istume pehmes kupees, toetame pead vastu vetruvat seljatuge ja vaatame läbi laiade akende möödarulluvat maastikku.

Ikka ja jälle paneb meid imestama see vahe meie kodumaa põhjamise looduse ja Kesk-Saksamaa maastiku vahel. Kuidagi võõras tundub meie silmale siine maastik. Liiga rahutu nagu oleks ta, silm ei saa kuidagi jääda puhkama, ikka tuleb midagi uut ja võõrastavat. Ei ühtegi suuremat nõmme, ei ühtegi ulatuslikku metsa, — aina põllud, kultuurheinamaad ning majad, majad ja majad. Kuidagi ei saa tekkida tunnet, et sa viibid maal ning oled ammu juba maha jätnud Berliini. Üks tihedasti kokkusurutud asula järgneb teisele, ning suitsevaid vabrikukorstnaid näikse nagu olevat rohkem kui aasadel söövaid lehmi, sest on juba oktoober ning halbadel ilmadel on kari ka Saksamaal nähtavasti juba laudas kinni.

Vahel mööduvad meist väikesed metsatukad ning siis palistavad raudteetamm ääri puud, milliseid me pole veel Eestis kunagi näinud. Puu sulgjad lehed meenutavad veidi pihlaka või sarapuu lehti, kuid erinevad neist ometi tunduvalt. Küsime oma kaassõitjailt nende puude nime ja saame vastuseks, et see on akaatsia. Nagu hiljem jutuajamisel selgub, pole sellel puul midagi ühist meie läätspuuga, mida meil linnades sageli eksitlikult kuteutakse akaatsiaks, ega ka ehtsa akaatsiaga, mis kasvab veelgi lõunapoolsemais mais, vaid siin on tegemist robiiniaga ehk akaatsiaga, mida meil nimepidi vahel tuntakse valge akaatsia nime all. Robiinia, too tugev ja varjuline puu on pärit Ameerikast ning hästi kodunenud ka Saksamaal, meie karmid talved on tema jaoks aga liiga külmad.

Nüüd jõuame taas majade vahele, mis ei taha ega taha lõppeda. Viimaks peatub rong ning me oleme Dresdenis, Saksimaa pealinnas.

Meie esimene käik on mõeldud Saksa Hügeenimuuseumi külastamiseks, mis on suuremaid ja eeskujulikemaid kogu Euroopas. Muuseum asetseb suures moodsas hoones, mis valmis aastal 1927—1930, ning võtab oma alla 3 majakorda. Siin tuleb aga märkida, et Saksa Hügeenimuuseum pole mitte ainult muuseum selle sõna kitsamas mõttes, vaid ühtlasi ka kogu tervishoiuala keskinstituudike Saksamaal.

Muuseumi väljapanekute ainsaks keskpunktiks on inimene kõigis tema eluavaldusis ja funktsioones ja sellest alusest lähtudes on üles ehitatud ka kogu muuseumi süsteem. Alustades preparaatide ja skeemidega inimese keha üksikelundeist kuni ajaloolise ülevaateni inimsoo kultuuridest on siin tahetud anda ümmargune ja kõikehaarav ülevaade inimesest kui sellisest.

Üksikud suuremad väljapanekugrupid võivad ehk paremini anda ülevaate neist rikkalikest kogudest, mida sisaldab see muuseum. Nii järgnevad üksteisele saalid, mis on pühendatud inimese anatoomiale, pärivusõpetusele, ema ja lapse probleemidele, töökaitsele ja käitlustervishoiule, rahva ja rassi küsimustele, inimsugu laastavaile taudidele nagu malaaria, tuberkuloos, suguhaigused ja teised, edasi toitlustamise küsimusile ja võitlusele vähjahaiguse vastu. Väga huvitavad väljapanekud ajaloolises osakonnas käsitlevad hügieenianähtuste arengut maailma rahvaste kultuuriajaloo taustal.

Eriosakond on veel pühendatud hügieeni ajaloole mitmesuguste loodusrahvaste juures.

Pärast muuseumi väljapanekute vaatlemist tunned ääretut kahju, et sul vaid nii vähe aega nendga tutvumiseks, sest õieti kuluks küll mitte ainult päevi, vaid isegi nädalaid selleks, et lähemalt ja põhjalikumalt süveneda neisse väljapanekuisse ja neisse osakondadesse, mille vastu sa tunned erilist huvi.

Kuid meie aeg on kasin ning juba peame ruttama edasi, et tutvuda ka Dresdeni vanalinnaga ja arhitektooniliste vaatamisväärsustega.

Dresdenis viibime me hoopis teisel pinnal kui Potsdamis ning hoopis erinevas kultuurimiljöös. Preisimaa sõdurlike kuningate residentsist oleme sattunud Saksimaa kuningate linna, kus kunsti ja ilu teenimisele on pühendatud rohkem tähelepanu kui sõjavõe ja sõjakunsti karmidele ja kainelle nõudmistele.

Põhja-Saksa lausikmaalt oleme juba jõudnud Kesk-Saksa mägisemaa jalamile ning see asjaolu avaldub oma täies ilmekuses ja Dresdeni arhitektoonilises pildis. Kui Potsdamis on valitsevaks kiviks tellis, siis on Dresdenis selleks liivakivi. Ning siin näeme, milline tänulik ehitusmaterjal on liivakivi andeka ehitusmeistri osavals kätes. Arhitektuur kõneleb siin oma ehtsat ja kivist keelt, mitte kaduv ja pudenev krohv ei kõnele möödunud aegade kunstitahtest, vaid igavesti püsiv ja ehtne kivi. Ja alles siin, Dresdenis, mõistame selle väite täit sügavust, et arhitektuur on tardunud muusika. Looduslikult kaunis on juba Dresdeni asend Elbe jõe kahel mägede suunas tõusval kaldal. Suurepärane vaade jõele, sildadele ja ümberringi laiuvale linnale avaneb jõe vasemal kaldal asuvailt kõrgelit terassidelt. Otse siin taga asubki linna keskus, kuhu on koondunud kauneimad ehitised ning ajaloolised mälestusmärgid. Siinsamas asub kauni fassadiga ning tahtmatult tõuseb pähe mõte, kui palju on olnud neid vanemaid eesti kunstnikke, kes ka kunagi on õppinud Dresdenis ning siis samuti õhtul toetanud selle terassi barjäärile, nautides õhtu laskumist mägedele ja alla jõele.

Eriti uhke võib Dresden olla oma Jumalaemakirikule (Frauenkirche), mis on suurepärane kuppelehitis, üks suurepärasemaid ja õnnestunumaid kuppelehitisi Kesk-Euroopas üldse. Nagu teisedki Dresdeni väärtuslikemad ehitismälestused, on seegi kirik ehitatud liivakivi plokkidest aastatel 1726—1745 ning esindab seega nn. Saksi baroki hiigeljärku. Samast perioodist on pärit ka 1789—1751 aastal ehitatud endine katoliku õuekirik oma imposantse 91 m kõrguse torniga. Kuid erinevalt Jumalaema kirikust on see kirik ehitatud itaalia arhitekti poolt lõunamaises maitses.

Õuekirikut ühendab kuningalossiga Veneetsia sildu meenutav kunstipärasest vaskplaatidega kaetud kinnine käik. Kuningaloss ise hõlmab mitmeid stiiliperioode, kuid ta rajati renessansi ajastul 1530—1535, mille järele teda on korduvalt ümberehitatud ja laiendatud. Lossi õuel on meie päevini säilinud turniiriplats, kus veel enne praegust sõda korraldati näitlikke turniire vanaaegseis varustusis ja vanade kommete kohaselt. Seejuures aga ilmnes huvitav tõsiasi, et vanad soomusrüüd osutusid liiga väikesiks praegusaja inimesile, nii et neil korraldatavail turniiriel said esineda ainult hästi väikese kasvuga mehed. Nähtavasti on viimaste sajandite jooksul eurooplaste kehakasv tunduvalt suurenenud. Ehk on see tervisehoiu tohutu arengu ning sportlike harrastuste massilise levinemise tulemuseks?

Ühe lossitiiva akendeta seina katab Walther'i monumentaalne sgrafittomaal, mis kujutab kõigi saksi vürstide triumfikäiku keskajast kuni 19. sajandi lõpuni.

Dresdeni kaunelmaks ehituseks on aga kahtlematult n. n. Zwinger, mille ehitas aastail 1709—1718 kuulus arhitekt Poppelmann. See oli mõeldud tollsi igasuguste õukonna pidustuste korraldamiseks vabas õhus ning ta kujutab endast suurepärast galeeride ja paviljonide süsteemi, kus praegu asuvad mitmesugused muuseumikogud, ümbritsetud nelinurksest õuest.

Rahvustike ajakirjanike liitude unioon Schönborni lossis

Sääl, kus kunagi jalutasid vürstid ja õukondlased ning kus kõlasid menuetti ja gavoti kaunid helid, jooksevad ja mängivad nüüd lapsed ning kõnnivad sõdurid, kes on tulnud puhkusele oma kodulinna.

Zwingeri ehitus ei jõudnud aga lõpule ning neljas, tühjaks jäänud külg, täideti alles aastail 1847—1854, kui sinna arhitekt Semperi plaanide järgi ehitati Uus-Muuseum, kus asub maailmakuulsus Dresdeni pildigalerii. Uue Muuseumi õuepoolne pesportaal on kujundatud rooma triumfikaare taoliselt ning läbi selle käigu avaneb suurepärane vaade Teatriplatsile ja Zwingeri õue.

Teatri platsil asub ka ooperi hoone, mis ehitati Georg Semperi poolt aastail 1871—1878 itaalia renessansstiilis. Dresdeni ooper on üks vanemaid Saksamaal ning tema mõju Saksa ooperi arengule on olnud õige suur. Praeguse ooperihoone eelkäija, mis 1869. a. maha põles, arhitektooniliselt oli oletatavasti eeskujuks mitte ainult praegusele ooperihoonele, vaid ka Pariisi Suurele Ooperile.

Enne sõda oli Dresden kuulus kui väljapaistev kunstilinn. Selleks on ta jäänud praegugi, kuid sõjavankri veeremine meie kontinendi kõigil piiridel on sundinud ka dresdenlasi toimetama oma määratud ja rikkalikud kunstikogud muuseumide väljapanekusaalidest õhuohu eest kindlamatesse paigusse. Ja sellepärast on tänapäeval Dresdenis rohkem võimalik nautida selle linna arhitektooniilist kaunidust kui muuseumesse kogutud maale või skulptuure.

Õhtu on saabumas. Meie sõidame tramiga üle jõe ja tõuseme köisraudteega, mis ronib nagu kits järsku mäge mööda üles, Loschwitz'i mäele.

Muinasjutulik on vaade, mis avaneb siit ühe kohviku kõrgelt rõdult õhtuhämarusse uppuvale linnale. Jõgi on nagu hõbedane lint, mis poolitab linna kahte leeri, mida üksteisega vaid ühendavad teraskaarelised sillad. Läbi õhtuse uduvine sirutavad aga uhkelt taeva poole oma torne ja kupleid Dresdeni kirikud, lossid ja paleed. Mägedelt, mis hoiavad seda sätendavat linna ning helkivat jõge nagu oma embuses, vajub aegamööda linnale kõikemattev pimedus, mis uputab õisesse hämarusse terve linna, jõe ning mäed.

Ja meie lahkume Dresdenist, öö laskudes Zwingerile, Ooperile ning kuningalossile.

Õnnelikku uut aastat

oma lugejaile ja kaastöölistele soovib

„Järva Teataja"

Nähkem Koidulas...

Algus 3. leheküljel

aja kohta kaunisti välja antud ja jätab veel praegugi hea mulje."

Koidula teine luuletuskogu „Emajõe õpik" ilmus samuti anonüümselt Tartus 1866, trükituna „H. Laakmanni kullu ja kirjadega". Tsenseeritud on see 26. märtsil 1866. Mainitud luuletuskogu sisaldab Koidula isamaalaulude paremiku.

Kirjaneitsi hoogsa luuledebüüdi omaaegset mõju kirjeldab hr. Roos järgmiselt:

„Vana Kreutzwaldigi panid need kaunid isamaalaulud liikuma ja huvi tundma nende autori vastu, kõnelemata siis veel C. R. Jakobsonist.

Varsti võttis Kreutzwald ise suie kätte ja kirjutas „Emajõe õõbiku" kohta arvustuse, pisut küll nõõkiva, nagu see oli tema viisiks, aga üldiselt siiski tunnustava. See arvustus läks Koidulale kui autorile südamesse. Ta võttis südame rindu ja kirjutas Kreutzwaldile kirja, tunnistades, et tema on autor ja paludes vabalt arvustajalt oma lauludele pehmemat ja õrnemat suhtumist. Nii sai „Vainu liilede" ja „Emajõe õõbiku" autor avalikuks. Kirjaneitsi ja Viru lauliku vahel aga algas kaunis vahekord, mille tõlgitsejaks on selline kõrgeväärtuslik kirjandus-kultuuriline dokument kui seda on Koidula ja Kreutzwaldi kirjavahetus, mis nüüd on raamatu kujul kõigile kättesaadav.

Koidula luuletuste paremiku moodustavad ta isamaalaulud. Isamaa oli Koidula armuobjektiks ja müsteeriumiks. Täie õigusega võib ta selleainelisi luuletusi nimetada isamaahümnideks, mille sisu kujutab endast kodumaa ilu, elu ja valu võrratut sümfooniat. Isamaaluule alal suudab temaga võistelda ainult Juhan Liiv. Need kaks on Eesti isamaa suured ja kustumatud kujud, nende luule heliseb eesti rahva meeles ja hinges nii kaua, kui see rahvas elab.

Mõiemad Koidula luuletuskogud on suured bibliofiilsed haruldused. Neid on säilinud üpris vähe ja nende omamine tähendab juba iseenesest suurt au."

„Mis sugused mõjutused on Koidulale andnud suurima tõuke luuletamiseks?" esitan omapoolse küsimuse.

„Kahtlematult erakordsed vaimuanded, erakordne erksus ja huvide ulatus. Tahe põleda ise ja süüdata isamaalist tuld ka teistes."

Kuna üldiselt arvatakse, et Koidula abielu oli väga õnnetu, palun hr. Roosi avaldada ka selle kohta oma arvamist.

„Koidula abielu peetakse senistel andmetel õnnetuks ja seda ta nähtavasti oligi. Teame ju, et Koidula ja tema abikaasa ei olnud kooskõlalised temperamendilt, iseloomult ja natuurilt. Samuti puudusid ühised huvid ja harrastused ja, mis minu arvates tähtsaim, Koidula oli sunnitud elama sellises seltskonnas ja õhkkonnas, mis ruineerisid tema füüsilise ning hingelise mina. Loomulikult ei saanud abielu sellises olukorras olla õnnelik. Ometi polnud see abielu siiski nii õnnetu, nagu seda mitmelt poolt on kujutatud. Sellega on kahtlemata liialdatud. Enne, kui langetada Koidula abielu kohta lõplikku otsust, tuleb seda veel põhjalikult uurida."

Mu järgmiseks küsimuseks on: „Mida oleks Teie arvates veel vaja teha Koidula mäiestamiseks?"

„Tuleks kõikjal väärikalt mälestada tema 100. sünnipäeva ja tutvuneda ta elukäiguga, eriti aga tema luulega, et omada ülevaadet tema tähtsusest eesti omakultuuri arengule. On hädavajalik, et antaks välja Lydia Koidula kogutud teosed ja, mis veel tähtsam, enam-vähem reaalses käsitluses tema elulugu, millega ta tõeline isiksus meile lähemale pääseks. Senised elulookäsitlused viivad Koidula meist liiga kaugele, õhulise luule ja müütide valda, millega ta muutub legendaareks olendiks. See on küll kaunis, aga ometi tahaksime Koidulat näha pigemini inimesena kui idealiseeritud naiesangarina. Seepärast tuleks esmajärjekorras koostada Koidula objektiivne elulugu.

Tuleviku kavatseda ja teostada jäägu Koidula põrmu toomine Kroonlinna kaljuhaualt kodumulda puhkama!"

Mu külastus hakkab jõudma lõpule. Ja hr. Roos resümeerib lühidalt: „Kokkuvõttes ütlen, et Koidula jääb särama eesti ellu ja kirjandusse suure isiksusena ja luuletajana. Tema luule on rõhutamatu hingekõne ja intuitsiooni saadus, mille mõju ei hääbu ega vähene. Koidula luule on igavesti elav kunst, tema isik ja selle traagika alati mõjuv ja südameid liikumapanev. Sellest tulenevalt on täiesti põhjendatud Koidula 100. sünnipäeva pühitsemine, mis peab meile eeskätt lähendama ta luulesaardeid.

Eriti tänapäeval on Koidula luulel jälle palju õitelda meile, lõhkikäristatud südametega inimestele, kõigile:

„Eesti muld ja eesti süda,
Kes neid suudaks lahutal"

Jaan Arvola.

RINDEMEHED SAUNAS

SS-PK.- At-at-at! Äh-äh-äh! Oh! Küll on mõnus, kui harva saab! Kolm nädalat pole riideid seljast saanud maha võtta. Selg kipub juba sügelema. Palju sealt enam puudus, et oleks „tankidki" juba tagurpidi sõitma hakanud.

Poisid! kähmake veel korra kopsikuga kivide vahelel Ehk lisab veel leilikut. Nii hea on, et kõrveta iseendal karvad krussil —

See pikk, ähkimisest ja vihalöökidest saadetud monoloog tuli muidugi lavalt. Vihtlejat ennast polnud nähagi. Selle keret võis ainult aimata suitsusauna pimeduses. Ahtakese saunaakna ähmasesse valgusvihku ulatas parajasti vaid paar laiu labajalgu karvaste säärte otsas.

Need õhetasid kuumusest ning ajasid mõnuga varbaid kikki, rippudes üle nõest mustaks peitsitud lavaääre. Säärte tõusmise ja vajumise järgi võisid saunapõrandal kükitajad otsustada, millist kanti nende omanik parajasti endal vihaga nuhtles.

Paar annust vett lahtisele, nurka laotud kerisele ning taas kerkis susinal leili lae alla kui ohvrisuitsu. Allistujadki tõmbasid juba küürud selga. Leitsak kargas kõrvalestadesse kinni kui hammastega. Mis siis veel üleval võis olla?!

— Vana, vaata, et sa endal karva lahti ei võta! Pealael nad sul niigi juba poolest-saati läinud, hoiatab keegi põrandal konutajaist, kahmates peoga roostesest plekkpangist külmavett silmile.

— Kuule, vana, kas on see ikka tõsijutt, et vankad kuulipildujaga sul Kautla metsas kukla nii hõredaks noolisid? lõõpis ilmselt juba keegi teine.

Mõnulev ähkimine laval katkeb hetkeks, siis kostab madalalt ja karedalt, nagu räägiks tahmane rehepapp ise:

— Mida sa setu seal all krõbised! Ise ei kannata poolt kapatäit leiligi! Räägi parem, kuidas sul selle meetoomisega lugu oli! Oli sul vist ikka rohkem püksis kui tarus, kui vankad metsast tule peale panid?

— Noh, ega ei olnud! läheb alt õiendus lava poole. — Kargasin hobuse selga koos meenõuga ja panin ajama kui kasakas. Isegi püssi laadisin hobuse nelja kihutades! Küsi Saare poisi käest, kui ei usu. Tema nägi, kui püssi uuesti tühjaks laadisin.

— Tõsijutt! Nägin küll, tõendas tunnistajaks antu, ise üleni seebine, nagu vatitoppe täis. — Ainult sul pidi siis padruneid kaks tükki rauas olema, sest üht kuulsin rauda lükatavat alles siis, kui ümber küüninurga meie juurde punusid.

— Tal vist kaheraudne vint, nagu venelaste kogulasukahur. Ühega laseb ratsa, teisega jalgsi, põrises lavalt täienduseks ning viivuks peatunud viht hakkas uuesti sopsutama.

„Kasakas" ise ei näinud selle koha pealt üldse kuulvat. Tal oli midagi imetähtsat oma konnasilma juures õiendada. Teiste naerukõhingi poleks nagu temale korda läinud.

Laval käis veel paar matsu kaselehtedega vastu paljast ihu. Kargas siis õhetav, lihaseline kogu põrandale ning kadus ukse vahelt õue, kannul aurusammas.

— Sai ometi ka Vana oma jao täis! Puristab ja ähib pool päeva laval. Teised ei pääse ligigi. Ehk kui pääsekski, siis ei või sellises põrgukuumuses viit minutitki laval püsida! —

Nii arutasid noored eesti SS-vabatahtlikud grenaderid vene külasauna kitsikuses omast jaoülemast, sest see too Vana oligi, kes otse lavalt kargas õue, lumeräitsakaisse, jahutama mehisest vihtlemisest õhetavat keha.

Lahingud, mis löödud koos kaevikus ja lagedal väljal ning lühikesed jõudetunnid ühises punkris on aastailt vanema alljuhi liitnud oma meestega pereks, mille ühtekuuluvuse loovad ühiselt üleelatud ohud ning ühiselt valatud higi ja veri. Nad on kõik jaos sina peal ja koduselt naljatavad ja nõõkavadki üksteist, kuid see kõik ei mõjuta ega lõdvenda jao distsipliini. Poisid teavad, et vajaduse korral ei tee Vana asjatuid sõnu. Vana omalt poolt võib oma poistele olla kindel. Need järgnevad temale läbi vedela ja paksu ning täitmata ei jäta nad ühtki korraldust.

Hommikul hiilisid nad koos luurel, saapad rasked pruunist, sitkest porist. Nüüd, päeval, loputasid nad ka ühiselt võitluste saasta ihult, tehes seda kõrvetava leili ja seebiveega. Tõrjudes vaenlase rünnakuid, toetasid nad üksteist tulega ning jagasid omavahel laskemoona. Siin, saunas, küürisid nad üksteisel vennalikult selga. See on rinne, mis neid, võitlejaid, liidab ning see ühine kodumaa, mis on neid toonud rindele ...

Vanal näis olevat jahutamisest villand. Ta puges läbi madala ukseava tagasi sauna, külm aur suitsukattena taga.

— Poisid, laske nuustikul käia! Teised jaod tahavad kah veel sauna tulla. Ja ärge te sooja vett viimseni ära lobistagel pani ta oma tõrrehääle taas torisema.

— Muide, poisid, kas ma teile juba rääkisin, millise rumala unenäo ma täna öösi nägin, kui kahe kuulipilduja valangu vahel pisut tukastama jäin? Vist pole jutustanud. Läksime ju hommikul kohe vankade nina alla võsa traalima. —

Lakkamata keha küürimast, jäid grenaderid kuulama Vana jutustust.

— Vaat'! Oleks nagu olnud kuskil peol või pulmas... Mul hakkas imehästi klappima kena saleda näitsikuga. Tantsu ajal, teate litsus nii kenasti ligi ning pärast pimedas suudles nii, et võõrihm ei tahtnud enam peal seistal Sõnaga, olemine läks järjest kenamaks. Äkki hõikas keegi, et lähme aga lähme kohe pildistama. Läksime siis... Aga näe, pärast pildistamist mitte ei sobinud näitsikuga enam. Olles ise juba poolärkvel, pitsitasin silmad kinni, et ehk... Aga ei midagi. Lugu nagu noaga pooleks! Lõpuks põrutas vankade granaadimürts mu hoopis ärkvele. Noh, kas teate, poisid! Ma olin hommikul püsti vihane! Mulle on alati olnud vastumeelt igasugused poseerimised ja seltskondlikud pildistamised, aga et unes sihuke kena olemine pooleli pidi jääma ühe neetud pildistamise pärast, vaat' see on juba liig mis liigi lõpetas Vana oma unenäo.

— See oli siis pigi küll! Ja just täna, kus niikuinii saunas käimine ja pesu vahetaminel arvas „Kasakas" kahjurõõmsalt.

— Aga nüüd, poisid, kähku välja ja riidessel Viimaks veel vankad märkavad, et härrad on kodunt ära sauna läinud ja kipuvad külla, käsutas Vana.

Valmis mehed olidki. Viimased kopsikutäied veel loputamiseks ning terve jagu valgus saunast otse välja tuule kätte, sest riietusruumi saunakesel polnudki. Vist olnuks see liialt luksuslik bolshevikeaegse külasauna jaoks.

Mõned minutid hiljem marssis jagu puhas ja saunaleilist veel õhetamas, kaevikute poole. Teel tuli vastu grenadere, silmad kriimud mullast ja mudast, käed korbas püssitahmast ja õlist, lõuad meestel okkalised nagu noored siilid... Uus vahetus oli teel sauna. Aga varsti pöördusid nemadki tagasi kaevikusse, värsked ja puhtad.

SS-sõjakirjasaatja Gerhard Rahnulo.

Eesti Karskusliit pidas asemikekogu koosoleku

Pühap. 19. dets. pidas Eesti Karskusliit oma asemikekogu koosoleku. Koosolekul antud ülevaatest selgus, et enamik karskustegelastest on alles ja nendel on käsil kontakti loomine. Liit on kaotanud sõjategevuse tõttu kolm kinnisvara tulikahjude läbi. Vallasvara on osaliselt säilinud, kuid mitmele poole laiali kantud.

1944. a. tegevuskava ja eelarve võeti vastu juhatuse poolt esitatud kujul. Tegevuskavas nähakse ette tähtsamate ülesannetena kontakti loomist karskusorganisatsioonidega ja tegelastega, Liidu varanduste korraldamist, O. Ibiuse „Eesti Karskusliikumise ajaloo" kirjastamisküsimuse lahendamist, karskusorg-ide võrmi küsimuse lahendamist, vahendite otsimist salaviinapõletamise vastu võitlemiseks ning mahlade ja muude alkoholivabade jookide valmistamise ja tarvitamise propageerimist. Ühtlasi anti Liidu vastavatele organitele õigus peale nende valida ja teostada muid ülesandeid, mis osutuvad vajalikeks, ent mida erakordsete aegade tõttu piiratud tegutsemisvõimaluste juures pole võimalik kõiki ette kindlaks määrata.

Eelarve võeti vastu tasakaalus rmk. 8200.— Liikmemaksu suuruseks määrati organisatsioonidele rmk. 5.—, isikliikmeile rmk. 2.-aastas ja tasumistähtajaks 1. aprill 1944. Asemikekogus valiti uus kesktoimkond, kes pidas kohe oma koosoleku, kus valiti Liidule uus juhatus järgmises koosseisus: esimees A. Pähn, 1 abiesimees B. Mäelo, 2. abiesimees O. Ibius, sekretär E. Kubjas, abisekretär E. Elisto ja laekur A. Laansalu.

Mäeküla särab elektrituledes

Sargveres toimus Mäeküla elektriühingu liinide pidulik avamine

Mäeküla elektriühingu korraldusel toimusid kolmap. 29.skp. Sargveres kohalikkude elektriliinide avapidustused. Esimene mõte liinide rajamiseks tekkis tänavu jaanipäeva eel, ühel omavahelisel nõupidamisel 22. juunil, kus otsustati asutada Mäeküla elektriühing. Hoogsamat tegevust alustas ühing augustis, mil valmistati liinide projektid ja saadi Prääma turbarabalt kaks transformaatorit. Projektid kinnitati vastavavates instantsides augusti lõpul, kusjuures neis oli ette nähtud nii kõrge- kui ka madalpingeliini ehitamine. Järgmise sammuna asusid ühingu liikmed saagima liinideks vajalikke poste, milliseid valmistati arvult 805. Esimesed postid püstitati 25. sept. Kuu aega hiljem algas pidev töö, mis käis paralleelselt nii kõrge- kui ka madalpingeliini alal. Püstitati postid, seati korda traadid, ehitati alajaam — ja 14. dets. oldi nii kaugel, et lasti esmakordselt vool sisse kõrgepingeliini ja prooviti ühtlasi ka madalpinge oma. Käesoleva kuu lõpuks jõuti ehitustöödega lõpule.

Valminud liinidest on madalpingeliini pikkuseks 25 klm., kõrgepinge omal 10,4 klm., millega rahuldatakse ühingusse koondunud 198 liikme vajadused. Peale nimetatud arvu üksikliikmete kuulub ühingusse veel Mäeküla piimaühing, Sargvere algkool, Nurmsi jahutööstus, Sargvere piiritustööstus, Palu piiritustehas. Igal liikmel tuli kanda elektrivalguse soetamiseks kulu umbes Rm. 300, peale selle teostati kõik vajalikud tööd liikmete poolt ühiselt talgute korras. Elektrivoolu tasu tuleb loodetavasti tunduvalt madalam eesti-aegsest.

Ühingu edukat tegevust juhib praegu 12. sept. valitud juhatus, koosseisus: *esimees* — E. Paap, abi R. Neem, kirjatoimetaja Oskar Madar, kassapidaja Voldemar Indermitte, varahoidja Evald Tõnnov, ametita liikmed Gustav Karing ja August Kukk.

Tulikahju Paide külje all

Esmaspäeval, umbes kella 18 paigu, süttis seni selgumata põhjusil Paide külje all asetsevas Kriilevälja külas Aleksander Kreimile kuuluv loomalaut koos sama hoonega ühise katuse all oleva küüniga. Süttinud hoonest hävis täielikult kuur, milline oli puuehitus, ning kivist talli pilpakatus. Kuna kohapeal andis end teravalt tunda veepuudus, siis polnud võimalik hoonet päästa, kuigi selleks Paidest sõitis kohale tuletõrje. Põlenud hoones hävis ca 4000 kg heinu, 5000 kg põhku, vanker, saan ja kolm kana, kuna tallis olevad loomad suudeti õigeaegselt päästa. Omaniku kogukahju ulatub 837 riigimargale. Hävinud hoonest oli tule vastu kindlustatud tall 277 rmk. ja kuur 107 riigimarga väärtuses. Tulekahju tekkimise põhjuste selgitamiseks alustati juurdlust.

Järva koolidele 2095 kg tallakummi

Teatavasti anti hiljuti Majandus- ja Rahandusdirektooriumi käsutusse teatav kogus tallakummi, mis arvesse võttes raskusi jalatsite korrastamise alal eriti õpilas- ja õpetajaskonnas, tuleb jaotamisele kõikide koolide vahel. Vastavalt sellele saabus neil päevil Järva maakoolivalitsuse korraldusse Järva maakonnas asuvate koolide õpilaste ja õpetajate varustamiseks 2095 kg tallakummi, kusjuures keskmiselt isiku kohta on arvestatud 250 grammi materjali.

Järvamaa hoogsate spordisündmuste eel

Spordiselts „Järvapojad" pidas teisipäeval oma peakoosoleku

Teisipäeval, 28. detsembril pidas S-s „Järvapojad" Paide Majandusühistu „Iva" söökla ruumes oma peakoosoleku. Toimunud peakoosoleku avas seltsi senine esimees-spordijuht K. Jaanimägi, mille järele asuti koosoleku tegeliku päevakorra juurde. Koosolekut asus juhatama K. Jaanimägi, protokolleeris A. Tammist. Peale koosoleku rakendust võttis sõna seltsi esimees-spordijuht K. Jaanimägi, esitades seltsi möödunud aasta tegevuse-ja kassaaruanded. Esitatud tegevusearuandest ilmnes, et seltsi tegevus on vaatamata erakorralisele ajale ja raskusile olnud kõigiti hoogne ja elav. Maakondliku spordiseltsina on viljeldud kogu maakondlikus ulatuses intensiivset sportlikku tegevust pea kõigil sportlikel aladel. Mõistagi esines ühel või teisel alal mõnes osas tagasihoidlikkust, kuid üldiselt saavutati küllaltki nimetamisväärseid ja tõhusaid tulemusi. Ka majanduslikult on selts tegutsenud rahuldavalt, mistõttu momendil näitab kassaaruanne 972-rmk. ülejääki.

Päevakorra kolmanda punktina tuli arutusele seltsi liikmemaksu määramine. Vastavalt esitatud ettepanekule otsustas peakoosolek määrata seltsi täisealistele liikmeile liikmemaksuks aastas 2 rmk, kuna noortele poole võrra vähem, s. o. 1 rmk aastas. Seltsi liikmeksaastumise maksuks määrati 1 rmk.

Seltsi eeloleva tegevuskava juurde asudes märkis K. Jaanimägi, et alates 1. jaanuarist 1944. a. alustab S-s „Järvapojad" tegevust kuue haruseltsiga, kusjuures haruseltsid asuksid Jänedal, Tapal, Tamsalus, Koerus, Järva-Jaanis ja Karedal. Seega esineks organisatsioonis vaid kahe senise osakonna, s. o. Türi ja Ambla, eemaljäämine, kuna mõlemad viimatinimetatud seltsid alustavad oma tegevust iseseisvate organisatsioonidena, vastavalt neile sisedirektori poolt antud taastegutsemise lubadele. Mis puutub seltsi eelolevasse tegevusse puhtsportlikul alal, siis otsustati jaatavalt senise juhatuse poolt esitatud kujul võitluste kava ajavahemikus 1. jaan. 1944. a. kuni 1. mai 1944. a. Vastavalt sellele korraldab selts 23. jaan., 13. veebr. ja 13. märtsil korrespondentsvõistlused suusatamises. Samuti tulevad korraldamisele seltsi esivõistlused suusatamises Jänedal, mille tähtpäev esialgu jäi lahtiseks. Edasi toimuvad 30. jaanuaril Järva-Peetris seltsi esivõistlused maadluses ja tõstmises, kuna korrespondentsvõistlus tõstmises leiaks aset 20. veebr., 6. ja 20. märtsil. Suuremate võistlustena tulevad kas 6. või 13. veebruaril seltsi 20-da aastapäeva puhul korraldamisele maadlus- ja tõstevõistlused. Samuti on seltsil kavas male esivõistluste, haruseltside vahelised male ning võimaluse korral ka seltsi ja Türi ning Viljandi vastavate seltsidega malevõistluste korraldamine. Võrdlemisi suurt tähelepanu kavatsetakse pühendada ka rahvatantsule, milleks korraldatakse Järva-Jaanis rahvatantsu esivõistlused. Üldiselt leiti ja peeti vajalikuks, et seltsi haruseltsid ajavahemikus 1. jaan. kuni 1. maini harrastaksid järgmisi spordialasid: raskejõustik, kergejõustik, suusatamine, male, võimlemine, rahvatants, käsipall ja jalgpall.

Seltsi eelarve, milline koostatud 1. jaan. kuni 1. maini 1944. a., näeb tulude osas ette 1872 rmk, millisest summast lõviosa moodustab senine ülejääk rmk. 972. Edasi loodetakse tuludena laekuvat liikmemaksust rmk. 200, võistlustest rmk. 500, sisseastumismaksust rmk. 100 ning mitmesugustest muudest tuludest rmk. 100. Kulude osas hõlmavad suurema summa, rmk. 500, kulud, millised ühenduses seltsi 20-da aastapäeva tähistamisega. Edasi on kuludena ettenähtud ruumide üüri rmk. 200, varustuse soetamiseks rmk. 200, võistluste korraldamisega seoses olevad kulud rmk. 200. Eelarve lõpeks ülejäägiga rmk. 652 suuruses.

Päevakorra viienda punkti all otsustas koosolek volitada juhatust astuma vajaduse korral uutesse loodavatesse spordi eriliitudesse tingimusel, et S-s „Järvapojad" oleksid eriliitude liikmed kõigil neil aladel, milliseid S-s „Järvapojad" liikmed harrastavad. Arvesse võttes eriolukorda, otsustas peakoosolek volitada juhatust määrama esindajaid Eesti Spordi Keskliitu ja liitude asemikekogusse. Samuti andis peakoosolek juhatusele volituse teha eelarves ettenähtud tulude enamlaekumise piires kulutusi.

Valimiste osas tulid valimistele seltsi juhatus ja revisjonikomisjon. Lahtisel häältelamisel valiti seltsi juhatusse Paidest K. Jaanimägi, A. Maalstein, V. Kübler, J. Laube, dr. K. Pärn, E. Raid ja V. Käro, Karedalt — L. Saar, Järva-Jaanist — J. Soo ja Tamsalust — V. Kaselaan. Juhatusliikmete kandidaatideks J. Kibene, A. Hange ja O. Renna. Revisjonikomisjoni valiti A. Lulla — Jänedalt, A. Ruil — Tapalt ja A. Purje — Koerust, kuna kandidaatideks A. Kokk, H. Aur ja L. Ahlberg.

Kõigili üksmeelne ja asjalik koosolek kestis üle tunni.

Ühingud peakoosolekute keerises

Enamik 106-est taas tegevust alustavast organisatsioonist ja ühingust Järvamaal on oma peakoosolekud juba pidanud

Käesoleva aasta viimane nädal möödus Järva organisatsioonidel peakoosolekute tähe all. Teatavasti anti sisedirektori vastavate otsustega Järvamaal varemalt tegutsenud 106-le organisatsioonile taastegutsemisluba. Kuna vastavate korralduste kohaselt kõik taastegutsemiseks loa saanud organisatsioonid olid kohustatud hiljemalt 1. jaanuariks 1944. a. moodustama uuesti oma juhatused ja muud põhikirjas ettenähtud organid, alustati kõikjal peakoosolekute pidamisega. Saadud andmeil on valdavam osa Järvamaal taastegutsemiseks loasaanud seltse oma peakoosolekud pidanud, vaid vähesel arvul organisatsioone tegid veel seda käesoleva aasta viimaseil päevil.

Esmaspäeval, 27. detsembril pidas oma peakoosoleku Lõõla Rahvamajas Lõõla Kontrollühisus. Toimunud peakoosolekul võeti vastu möödunud tegevuse aruanded, 1943/44. a. eelarve ning toimetati valimisi. Samal päeval pidas oma peakoosoleku ka Päinurme Maanaiste Selts. Seltsi peakoosolek algas kell 11 hommikul ning selle päevakorras oli seltsi juhatuse ja revisjonikomisjoni valimine, liikme- ja sissesastumismaksu määramine, eelolev tegevuskava ning läbirääkimised. Üheaegselt eelnimetatutega pidas oma peakoosoleku Purdi algkooli ruumes ka Anna Maanaiste Selts. Ka sellel koosolekul oli päevakorras ülevaade seltsi senisest tegevusest, seltsi 1944. a. eelarve ja tegevuskava, valimised põhikirja järgi, liikmemaksu kindlaks määramine, uute liikmete vastuvõtmine ja läbirääkimised. Mündi Maanaiste Seltsi peakoosolek, milline oli kokkukutsutud Mündi algkooli ruumesse, toimus samuti 27. detsembril. Ka siin moodustasid päevakorra valimised põhikirja järgi, liikmemaksu kindlaksmääramine, kursuste korraldamise küsimus ja läbirääkimised.

Esmaspäeval, 27. detsembril pidasid oma peakoosolekud veel Mäo Maanaiste Selts, Paide Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing, Koigi Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing, Väätsa Haridusselts „Leek", Türi Põllumeeste Selts, Rakke Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing, Lehtse Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing ning Rava Maanaiste Selts. Neist Mäo Maanaiste Seltsi peakoosolek leidis aset Paide vallas, Mäo asunduses „Peetrimäe" talus. Koosolekul valiti seltsile uus juhatus ning arutati seltsi eelolevat tegevuskava. Paide Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing pidas oma peakoosoleku Mäo algkooli ruumes. Koosoleku päevakorras oli valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Koigi Valla Vabat. Tuletõrjeühingu peakoosolekul, milline toimus Koigi algkooli ruumes, valiti seltsile uus juhatus ning käsitleti küsimusi, millised ühenduses seltsi eeloleva tegevuskavaga. Väätsa Haridusselts „Leek" pidas oma peakoosoleku Väätsa algkooli ruumes. Peale ülevaate esitamist seltsi praegusest olukorrast toimusid valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Rakke Valla Vabat. Tuletõrjeühingu peakoosolek peeti Rakke Rahvamajas. Koosolekul anti ülevaade ühingu senisest tegevusest ning valiti põhikirjas ettenähtud organid. Lehtse Valla Vabat. Tuletõrjeühing pidas oma peakoosoleku Lehtse vallamajas. Ka sellel koosolekul oli peamiseks päevakorrapunktiks valimised põhikirja järgi. Rava Maanaiste Seltsi peakoosolek toimus Rava algkooli ruumes. Koosolek, milline oli kõigiti asjalik, algas kell 11 hommikul. Koosoleku päevakorras oli uute liikmete vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi, kursuste korraldamise küsimus ning läbirääkimised.

Teisipäeval, 28. detsembril pidas oma peakoosoleku Mäo Kontrollühisus. Toimunud peakoosoleku päevakorras oli 1943. a. aruanne, 1944. a. eelarve, valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Samal päeval pidas oma peakoosoleku ka Ambla Valla Vabat. Tuletõrjeühing. Ühingu ruumes peetud koosolekul valiti ühingule uus juhatus ning arutati mitmesuguseid ühingu tegevusse puutuvaid küsimusi. Lisaks eelnimetatuile pidas samal päeval oma peakoosoleku ka Albu Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing. Siin peetud koosolekul oli olulisemaks päevakorrapunktiks valimised põhikirja järgi ning ühingu eelolev tegevuskava. Veel pidas oma peakoosoleku 28. detsembril Tori Hobuste Tõuseltsi Järvamaa Haruselts. Koosolek, milline toimus Väätsa Piimaühingu Paide koorejaama kontori ruumes, oli kokkukutsutud selleks, et toimetada valimisi põhikirja järgi ja anda seltsi liikmeile ülevaade seltsi senisest tegevusest.

Kolmapäeval, 29. detsembril pidas oma peakoosoleku Tapa Linna Vabatahtlik Tuletõrjeühing. Toimunud peakoosoleku päevakord sisaldas valimisi põhikirja järgi ja läbirääkimisi.

Neljapäeval, 30. detsembril pidasid *oma* peakoosolekud Saksi Maanaiste Selts, Einmanni Kontrollühing, Vajangu Põllumeeste Selts, Vajangu Valla Vabatahtlik Tuletõrjeühing ja Vajangu Haridusselts. Ka neil peakoosolekuil toimetati valimisi põhikirjade järgi ning arutati küsimusi, millised ühenduses eelolevate tegevuskavadega.

Jõuluvana Järva noorte keskel

Koolides toimus rida meeleolukaid jõuluõhtuid

Jõulupühadele eelnenud nädal kujunes kõikjal maakonnas asuvais koolides äsja lõppenud õppetöö puhul vastavasisuliste omavaheliste jõulu-õhtute korraldamiseks. Lisaks meie pühadenumbris loetletud koolide jõulu-õhtutele toimusid meeleolukad koosviibimised paljudes Järvamaa koolides. Kohtadelt saabunud andmeil valitses jõuluõhtutel pidulik ja siiralt südamlik õhkkond, kusjuures lahkudes viidi kaasa parimaid muljed. Lisaks eelnimetatule olgu tähendatud, et toimunud jõulu-õhtute õnnestumiseks olid koolinoored, semuti ka õpetajaskond püüdnud teha kõik, mistõttu jõulu-õhtute kavas esitatud ettekanded kujunesid küllaltki sisukaiks ning õnnestunuiks.

Teisipäeval, 22. detsembril korraldasid oma jõulu-õhtud Ambla valla Käravete algkool, Tännasilma algkool, Ambla valla Rava algkool ja Valasti algkool. Käravete algkoolis korraldatud jõulu-õhtu algas koolijuhataja jõulukõnega, millele järgnes ettekandeid lastekoorilt. Edasi esitati isamaalisi laule, deklamatsioone ja Rahula 2-vaat. lastenäidend „Juku ja Miku". Meeleolukas jõulu-õhtu lõppes mudilaste omavaheliste ringmängudega. Tännasilma algkooli õpilaste jõulu-õhtu kavas esitasid koolinoored jõululaule, deklamatsioone ning samuti näidendi „Juku ja Miku". Rava algkooli jõulu-õhtu, milline leidis aset kooli ruumes, algas jõululauludega, millele järgnes näidend „Tähekesed tulid". Näidendi lõppedes esitati laulumängu ning H. Tõnnovi lastenäidend „Laisk Liisi". Tujukõllane ja rõõmus jõulu-õhtu lõppes jõuluvana saabumisega. Valasti algkooli jõulu-õhtu kavas oli jõulukõne Järva-Jaani koguduse õpetajalt L. Vahter'ilt, laule ning deklamatsioone.

Väätsa algkool korraldas oma jõuluõhtu neljapäeval, 23. detsembril. Meeleolukas jõulu-õhtu algas jõulukõnega Paide ja Anna koguduste õpetajalt M. Saarelt. Edasi esitati ettekandeid õpilaskoorilt ning deklamatsioone. Eriti ülevaks kujunes noorte meeleolu momendil, kui nende keskele kingitustega ilmus jõuluvana. Lahkudes jõuluõhtult viidi pühade-vahepajaks kaasa palju ilusaid mälestusi.

Näidendiõhtu Rõhus

Esimesel jõulupühal, 25. detsembril, korraldas Omakaitse Ervita rühm Rõhu algkooli ruumes peo-õhtu omakaitse liikmeile ja kutsutud külalistele. Peo-õhtu kavas esitasid kohalikud näitehuvilised E. Ellori 3-vaat. külakomöödia „Maarahva lunastamine". Ettekanne, milles olid kaastegevad V. Vellesoo, E. Kasekänd, P. Nugis, M. Vainula, A. Grandberg, R. Vainula, E. Põder, O. Eha, V. Treeter, A. Linno ja E. Saar, võeti publiku poolt vastu soojade poolehoiuavaldustega.

„Valimised" Silmsis

Esimesel jõulupühal toimus Koigi valla Vabatahtliku Tuletõrjeühingu Silmsi salga korraldusel Silmsi rahvamajas jõuluõhtu. Toimunud jõuluõhtu kavas esitati jõululaule ning O. Lutsu 1-vaat. naljamäng „Valimised". Osavõtt toimunud jõuluõhtust kujunes rohkearvuliseks.

Jõuluõhtu Liigvallas

Teisel jõulupühal, 26. detsembril korraldas Liigvalla asunduses asuv J. Koppase mehaaniline puidutööstus Liigvalla algkooli ruumes oma teenistujaile, nende perekondadele ja kutsutud külalistele jõuluõhtu. Meeleolukal jõuluõhtul esitati koosolijaile muuhulgas ka E. Laidsaare 3-vaat. näidend „Kapral Pensioni ametasjad".

Järvamaa viide õppefilmi alarajooni

Maakoolivalitsus määras Järva kitsasfilmi-ameti alarajoonide juhatajad

Kuigi kitsasfilmi kasutamine meie oludes koolides on võrdlemisi uudne üritus, omab ta õppetöö korraldamisel suure väärtuse. Kitsasfilmide kasutamine kujuka ja tõhusa õppetöö abistajana leidis süstemaatilisemat rakendamist juba möödunud õppeaastal. Ehkki see abi mõnel määral osutus võib-olla mitteküllaldaseks, seda just vastavate aparaatide vähesuse tõttu, oli nõudmine aparaatide ning filmide järgi kõikjal suur. Eelolevale õppetöö algusele minnakse vastu aga märksa paremate lootustega, kusjuures on põhjust arvata, et väljavaated kitsasfilmide rakendamiseks õppetöö abistajana suurenevad.

Et otstarbekamalt teostada kitsasfilmide kasutamist koolides, jaotati maakoolivalitsuse poolt Järva filmiameti piirkonnad vastavaisse alarajoonidesse. Vastavalt sellele toimus ka alarajoonide juhatajate määramine. Saadud andmeil alustavad Järva filmiameti piirkonnas tegevust viis alarajooni — Paide, Türi, Tapa, Järva-Jaani ja Koeru alarajoonid. Neist Paide alarajoon, millele juhatajaks on Paide linna algkooli juhataja A. Salk, haarab Paide linnas, Paide ja Koigi valdades asuvaid koole, millele lisanduvad Lõõla ja Väätsa algkoolid ning Kareda vallast Viisu ja Öötla koolid.

Peale eelnimetatute kuuluvad Paide alarajooni veel Vodja tööjuhatajate ja Vodja algkool.

Türi alarajooni juhatajaks on nimetatud Türi algkooli juhataja A. Kivisikk ning alarajooni kuuluvad Türilinnas, Särevere ja Käru valdades asuvad koolid ning Piiometsa algkool. Tapa alarajoon, mille juhatajaks on Tapa gümnaasiumi õpetaja A. Berg, hõlmab Tapa linna, Lehtse ja Ambla valdade ning Albu ja Risti koole. Järva-Jaani alarajooni juhatajaks on Järva-Jaani algkooli juhataja F. Tammus. Siia rajooni kuuluvad koolid, mis asuvad Võhmuta ja Vajangu valdades ning koolid Kareda vallast, väljaarvatud Viisu, Vodja ja Öötla koolid. Lisaks neile haarab see rajoon veel Albu vallast Seidla ja Aravete koole. Koeru alarajooni juhatab Koeru algkooli juhataja V. Villand ning rajooni kuuluvad Väinjärve ja Rakke valdades asuvad koolid.

Teatri-õhtu Lõõlas

Laupäeval, 1. jaanuaril 1944. a. algusega kell 18. korraldab Lõõla Maanaiste Selts Lõõla rahvamaja ruumes teatriõhtu. Korraldatava teatri-õhtu kavas esitatakse kohalike näitehuviliste poolt Agnes Taar'i 3-vaat. näidend „Emake maamuld". Ettekandele tulevas näidendis on osalistena kaastegevad kohalikud teatrihuvilised H. Õunapuu, A. Kruusmann, L. Pindre, E. Reinpalu, K. Vest, E. Oltjer, E. Kivi, H. Ehrenverth ja A. Allmann.

Kaks näidendit ühel jõuluõhtul

Neljapäeval, 23. detsembril korraldas Aravete algkooli hoolekogu Aravete rahvamajas õpilaste jõuluõhtu, millest oli osavõtma ilmunud arvukalt õpilasi ja nende vanemaid. Toimunud jõuluõhtu kava oli koostatud mitmekesiselt, koosnedes lastekoori lauludest, massdeklamatsioonidest ning H. Tõnnovi 1-vaat. näidendeist „Laisk Liisi" ja „Eksinud". Jõuluõhtul jagati lastele ka kingitusi.

HIRMU

9

õudust ja idülli

MÄLESTUSI SÄREVERE SÕJAKAIGUST

komitee esimees tabati hiljem. Nüüd vabariigiaegne vallavanema abi ühes endise sekretäriga hakkasid jälle korda majja looma.

Mehi Särevere Omakaitses oli juba üle saja. Nimetati rühmapäälikud ja hangiti relvi.

Väeosaülema, kapteni, loal käidi niidul langenud punaste juures relvi toomas. Saadi püsse ja kuulipildujaid hobusekoorma osa.

Bolshevike laipu niidul, metsaserval ja jõeski loeti 500 ümber. Linna ja valla Omakaitse mattis mitu päeva.

Toodi maanteekraavidest sõjapõgenike kraami — riidevarustust ja toiduaineid — mis ägeda lahingu ajal põgenejad hirmuga maha jätnud. Hiljem said kooli keldrist kätte. Olid õnnelikud. Majja asunud uued tankiküttide ohvitserid olid jutukad. Uurisin, kas võidud arvata, et nad meid päästma tulevad!

„See oli ju ainuke lootus. Aga oleksime Teid meelsamini palju varem näinud. Aasta enamlust ja eriti viimane küüditamine andis suure õppetunni, kui ennem nii väga saksasõbralikud ei oldudki.

Keldri ette kogunes vahest päris koosolek: ohvitserid, arstid, vaimulikud. Sõeluti siis tulevase riigikorra küsimusi, rahva ja maa tuleviku kujunemise võimalusi. Keldrielanikud ju põlesid kõiges selgusele saamise soovis. Puudutati päris tähtsaid küsimusi, kuigi muidugi juhuslikud ohvitserid neile kindlaid vastuseid ei võinud anda. Aga nad avaldasid oma arvamusi, ja seegi oli huvitav.

Näiteks juhtus, et mõni läbiminev väeosa oli viinud inimtühjadest majadest mõningaid toidu- ja tarbeasju kaasa. Inimesed — töölised — muidugi pettusid, sest nende arvates ainult punased võisid röövida ja hävitada!

Ohvitserid aga seletasid ilusti nii: sõdurite teades nad on Nõukogude riigis. Nõukogudes eraomandust ei ole, kõik kuulub riigile, järelikult võitja riigi sõdurid võivad võtta võidetud riigi varandust, kus aga midagi leiavad . . . Küsiti palju, vastati palju, kuigi Juhi kavu ei võidud teada. Läbi kogu vestlemise vaid tundus jumaldav austamine Juhi vastu ning usk tema kõikvõimsusse.

Rahulik päev jõudis rahulikule kaunile lõpule. Vaikne, päris vaikne. Poolkuu vaatas taevast. Hetkeks tuli ärevust. Sõdurid tahtnud koplist 5 — 6 hobust vahetada. Karjaravitseja tuli üttlema. Meie leitnant võttis valitseja autosse, sõitis kohale . . . „No küll tegi sõitul" lausus valitseja, „ei oleks uskunudki, et nii kultuurne mees nii valju häält võib teha!" Hobused jäid kohale, istuti veel õues tükk aega, ei kuuldud enam ühtegi pauku ööselgi, mil rahulikult magati, nii ei kuuldud uue väeosa majja saabumistki.

Keldrirahva lemmikleitnant läks pardijahile. Lasknud pauk ja lind . . . Puhastati ära, kingiti pidulikult perenaisele, kes linnud kavatses järgmisel päeval piduroaks valmistada, aga õhtul tuli inimesi keldri ette, kes teatasid, et metsaääres on üks matmata saksa sõduri laip. Leitnant sõitis autoga kohale korraldusi tegema ja — ei tulnudki enam tagasi! Kahju kõigil, aga häämeel jälle, kui hiljem kuuldi, et leitnant Paide vallutamis-le läinud ja siis Järva päälinna jäänudki. Järvamaa oli siis ju vaba, kui päälinn käes!

Ja Säreveres jäi ka vaikseks. Vaheldusid vaid väeosad, kes igakordse ööbimise järgi jälle edasi sõitsid.

3. augustil oli nii rahulik, et korraltati kooli saalis juba tantsu õhtu. Kooliõpilased, mõisaneiud ja sõdurid tegid innuga kaasa. Vanemad inimesed arutasid jälle ohvitseridega põnevaid päevaküsimusi...

Järgmisel päeval, kui hakati juba keldrist lõplikult välja kolima maja tervemaks jäänud tubadesse, käis veel üks lennuk põristamas ja lapsi hirmutamas ning eemale pomme pildumas. Rühmake pioneere — rattureid oli kohale jäänud, et jõele paralleelsilda teha. See valmis sama kähku kui esimenegi ning needki sõdurid kadusid.

Jäi tühjaks ja igavaks.

Juleti juba aeda minna, igaüks oma maalapikest vaatama. Granaadiauke reas mitmes suunas. Kooli kurgipeenrad nagu tulise luuaga üle pühitud, samuti enamiku õppejõudude juurviljad. Üldine põud oli ka palju rikkunud ja põletanud...

Kooli uutest põõsastaradest olid vaid sügavad autoroopad järele jäänud (enamikus), suuri põliseid puid oli palju reast välja löödud — aga sellest saadi üle.

Pääasi, majas polnud inimkaotusi.

Juhataja mõlemad kadunuks arvatud pojadki ilmusid sügiseseks kooli alguseks tagasi — olid vahepääl vabatahtlikult rindel olnud — ja asusid oma õpingute juurde.

Kummaliselt oli kõige tervemaks jäänud vana pilpakatusega küün ning selle lähedal, igipõlise lehise ladvas toonekure pesa, milles sügise lähenedes noored kured klaperdasid vanadega võidu.

Toonekured — jah! Vähemalt kolm neist poetas Särevere kohal sõjaaasta mälestuseks pambukesed — igale asutusele ühe! Ja elu läks edasi. Lõpp

Käsitööriistu jätkub rahuldavalt

Masinriistade ja tagavaraosade alal oli tunda puudust. — Aasta kestel veeti sisse 240 uut puusõegeneraatorit

Tarvisminevaid masinaid ja riistu põllumajanduseie müüakse meil peamiselt ühiskaubanduse kaudu, kusjuures neid saabub Eestisse vastavate kontingentide alusel. Põllutöömasinaid ja -riistu saavad osta oma normid korralikult täitnud põllumehed kreislandwirtidelt ja vallavalitsustelt bangitud ostuluhadega.

Nagu mööduva aasta ostu-müügiarvandest nähtub, on mõningate artiklitega saadud põllumajandust varustada vajalikul hulgal, kuna teisi ei ole saadud küllaldaselt. Eriti nimetamisväärsed olid müügikohused koorimis- ja traktoriatrade osas.

Koorimisatrade järele ei ole meie oludes nõudmine kuigi suur, kuna vaheperiood koormiskünni teostamiseks lõikuse ja sügiskünni vahel on liig väike.

Kodumaise päritoluga hobuatru on aasta kestel müüdud 500 ümber, kuigi nende järele oli nõudmine suurem. Samal arvul saadi põllumeestele muretseda reaskülvajaid, neist 100 Saksamaa päritoluga, kuna ülejäänud olid valmistatud Tartu Lellepi firma poolt.

Kodumaise toodangu arvel läks põllumajandusse 400 uut kartulivõtmismasinat, kuid kahjuks osa alles pärast kartulivõtmise lõppu. Uudispõllutööriistadena olid tänavu müügil võrkäkked umbrohu hävitamiseks, mis põllumeeste poolt leidsid sooja vastuvõtu. Äkkeid lasti müügile üldkoguses 1600 ja suurem osa neist oli valmistatud kodumaal.

Hekslimasinaid saadi müüa umbes 300, traktorikultivaatoreid 150 ja kombineeritud kartuliharijaid 100. Rohuniitjaid ja loorehasid oli müügil vähe, kuigi põllumajanduses tunti nende järele suurt puudust. Tunda andis ka viljalõikajate, seemendusäkete, siksakäkete ja kultivaatorite vähesus.

Peksumasinaid müüdi aasta kestel 8 ja viljasortijaid 50, mis samuti ei rahuldanud vajadust. Peksumasinarihmade müük toimub kreislandwirtide lubadega nelja äri kaudu, milleks Tallinnas on Bõstrovi ja TKK, Pärnus sealne nahavabrik Kalev.

Märksa rahuldavam on olukord käsitööriistade osas, kus talupidajaid on saadud rahuldada nõutavate kaupadega. Talupidajaile müüdi 100.000 käsivikatit ja sama arv luiske. Küllaldaselt oli saadaval ka põllumajanduses vajalikke kõietus- ja kaelakette.

Masinate remondi alal oli müügil igasuguseid raskeõlimootorite osi, samuti viljapeksumasinate trumli latte ja liivasõelu. Kuid oli ka rohkesti neid masinaosi, mida läbikulumise või katkimineku puhul ei saadud uutega asendada. Siin võiks nimetada puudust kolvirõngastest, ventilaatorite rihmadest, mõnemõõdulistest kuullaagritest ja trumlitihvtidest. Puudu tuli ka adrahõlmadest, adrateradest, loorehа- ja kultivaatoripiidest ning äkkepulkadest.

Suurt vajadust tunti hobuseraudade, kabjanaelte, reeterase, rehviraua, vankripusside ja asside järele, kuna valmisvankrid puudusid üldse müügilt.

Kogu aja on jätkunud mootorite ümberehitamine puusõegaasikuttele. Aasta kestel loodi sisse 180 uut puusõegaasigeneraatorit Rootsist ja Saksamaalt, mis läksid põllumajanduse käsutusse. Traktorite jaoks on põllupidajad tellinud hulgaliselt generaatoreid, kuna praegu ei ole nende kättesaamise võimalused veel selgunud.

Ehituse remondimaterjalist on müüdud talupidajaile lupja, tsementi ja kive, kuna puudu tuli klaasist ja ahjude-pliitide üksikosadest. Põlluväetist saadi müüa vaid seemnekasvatajaile. Kuna siin ei ole ette näha olukorra paranemist, peavad põllumehed püüdma maksimaalselt kasutada koduseid lauda- ja orgaanilisi väetisi.

Üks patarei asub Neveli ruumis uuele positsioonile. (PK.-sõjakirj. Kamm Wb.)

Türi tuletõrje pere valis

Peakoosolek valis esimehe ja juhatuse tagasi

27. dets. õhtul pidas Türi linna vabatahtlik tuletõrje ühing oma ruumes erakorralise peakoosoleku seltsi uuestiregistreerimise puhul. Koosolekust võttis osa 80 liiget, juhatas seltsi esimees S. Viirman.

Koosoleku juhataja ettepanekul muudeti koosoleku päevakorda, ja läbirääkimised, mis olid ette nähtud viimasena, võeti päevakorda esimesena. Seda põhjusel, et enne uue juhatuse valimisele asumist anda peakoosolekule võimalust mõningate küsimuste valgustamiseks praeguse juhatuse tegevuse kohta. Nimelt oli mõnel pool tehtud väljendusi, nagu poleks juhatus olnud küllalt aktiivne oma tegevuses.

Kõigepealt tõsteti üles küsimus, kas ei oleks seltsil võimalik korraldada kultuurilisi üritusi mõnede naaberseltside eeskujul ettekandeliste pidude korraldamise näol seltsile sissetulekute hankimiseks. Sellele vastates seltsi esimees teatas, et nende ürituste korraldamiseks on juba eelmisel peakoosolekul moodustatud vastav korraldav toimkond, kes aga võimaluste ja liikmete ajapuudusel pole saanud midagi üritada.

Sõnavõttudest selgus, et ühingu liikmed on sedavõrd kohustustega koormatud, et sageli pole leida meest tuletõrjevalveks kinoetendustel. Juhatus olevat teinud kõike võimalikku. Kuigi ühingu maja vajab remonti ja korrastamist ning selle teostamiseks isegi vastav rahasumma olemas, ei saa seda teha materjalide ja tööjõu puudusel.

Edasi oli kõne all korstnapühkimise küsimus. Korstnapühkija haigestumise tõttu on linnas juba 5 kuud korstnad pühkimata. Korstnapühkija, kes nüüd tervenenud ühingu liikmena oli peakoosolekule tulnud, teatas, et ta ka praegu oma otsese töö juure asuda ei saa põhjusel, et peab minema metsa oma puunormi tegema.

Korstnapühkimise küsimus otsustati lõpuks linnavalitsuse lahendada jätta. Järgnevatel valimistel seati esimehe kohale kandidaadiks senine esimees S. Viirmann, kes ka kinnisel hääletusel 70 poolt- ja 9 vastuhäälega tagasi valiti. Juhatusse valiti E. Koppa, V. Kaasik, O. Roo, A. Allam, A. Viherpuu, A. Kivisikk ja M. Rüüt. Rev.-komisjoni valiti H. Tääker, H. Paavelts ja P. Saarmann. Matusekassa komisjoni valiti pr. Roo, V. Taru ja J. Latsius, esindajateks tuletõrje liidu peakoosolekule S. Viirmann ja V. Kaasik, aukohtusse V. Kaasik, O. Piiber ja S. Viirman. Pidutoimkond jäi valimata, kuna ei leidunud ühtki liiget, kes oleks soovinud osa võtma tulla pidutoimkonna poolt locdava näitetrupi või laulukoori tõost.

Liikmemaksuks määrati tegevliikmeile 1 ja toetajaliikmeile 5 rmk. Matusekassa liikmemaksuks määrati 1 rmk ja liikme surma korral otsustati senist toetussummat suurendada omastele 100 margale senise 50 asemel.

Peakoosolek kestis 2 tundi.

Talunditesse paigutatud sõjapõgenikud on õigustatud ostma sööta oma loomadele

Kuna sõjapõgenikud, kes on endiselt Nõukogude Liidu territooriumit asunud Eestisse, tõid siia kaasa ka oma loomad oma endiseet majapidamisest, siis osutus vajalikuks nende loomade söödaga varustamise küsimuse lahendamine.

Sel eesmärgil on nüüd Ida-ala Riigikomissari korraldusel Turukorraldusvalitsuse juhataja poolt antud vastav ringkirjaline juhend selle küsimuse korraldamiseks.

Juhendi alusel on sõjapõgenikele, kes on tulnud või veel tulevad okupeeritud NSVL maa-alalt Eestisse ja on asunud või asuvad neile kindlaksmääratud talunditesse, — on võimaldatud osta endiga kaasa toodud hobuste, lehmade, kitsede ja lammaste söödaks koresööta talundipidajalt, kohaliku vallavanema poolt väljaantud ostutõendi alusel.

Sõjapõgenike loomade söödaks ostutõendi alusel müüdud heina- ja põhukogused arvestatakse müüjaile 1943-44. m. a. normikohustuse katteks.

Vallavanemail või linnapeadele tuleb sõjapõgenikele, kuivõrd nende loomad ei ole taludes söödal, välja anda koresööda ostuks ostutõendid käesolevale ringkirjale juurelisatud vormi kohaselt.

Vallavanem või linnapea on õigustatud tõendit välja andma korraga kuni loomade kahe kuu söödakogusele, kusjuures ühe looma päevaseks söödanormiks arvestatakse:

hobusele	kuni	10	kg	heinu	ja	2 kg põhku
lehmale	„	10	„	„	„ 5	„ „
kitsele	„	2	„	„	„ 2	„ „
lambale	„	2	„	„	„ 2	„ „

Ostutõendi alusel koresööda ostmiselmüümisel jääb ostutõend talundipidaja kätte, kuid sellel on ostja kohustatud kviteerima ostetud koresööda liigi, koguse ja ostmise kuupäeva.

Koresöödamüüja esitab kviteeritud ostutõendi hiljemalt kahe nädala vältel, arvates müügi päevast, kohalikule valla- või linnavalitsusele.

Vallavalitsus või linnavalitsus saades talupidajalt eeltähendatud ostutõendi, kannab nimetatud tõendi põhjal müüdud heina- ja põhu kogused talupidaja 1943—44 m. a. kohusliku müüginormi katteks, ühtlasi kviteerides müügikohustuse täitmist talundi põhiraamatus ja talundi lehel.

Vallavanemail või linnapeadel tuleb osutada igati oma kaasabi sõjapõgenikele koresööda ostmisel, teatavaks tehes neile talundid, kel koresööda kohuslik müüginorm veel täitmata või kus on ette näha koresööda koguste ülejääki.

Sõjapõgenike loomade jaoks, mis ei ole paigutatud põllumajanduslikesse talunditesse-käitistesse, sööda ostuks tõendeid välja ei anta. Nende loomade omanikele tuleb soovitada loomade müümist. Soovi korral antakse Kreislandwirti poolt loomamüüjale tõend, kus looma tõutunnused ja kvaliteet ära märgitud. Säärase tõendi alusel on neil tulevikus õigus looma taasostuks.

Koresööda kehtivad hinnad on toodud põllumajandussaaduste kokkuostu ja tsiviilelanike toitlustamise eeskirjad II lk. 520.

Türi Muusikaseltsi jõulupuu

Türi Muusikaselts korraldas teisipäeva õhtul algkooli ruumes oma liikmesperele ühise jõulukoosviibimise, millest osavõtt kujunes rohkearvuliseks. Muusikaliste ettekannetega sisustatud, jättis korraldatud õhtu kõigile osavõtjaile meeldiva mulje ja süvendas sõprussidemeid uute ja vanade liikmete vahel algavaks tööks uuel aastal.

Ambla arutab elektriküsimusi

Laupäeval, 8. jaanuaril peab Ambla Elektriühing Ambla Piimaühingu ruumes oma erakorralise peakoosoleku. Toimuva peakoosoleku päevakorras on koosoleku rakendus, 1944 a. eelarve kinnitamine, 1944. a. tegevuskava, valimised ja läbirääkimised ühingu tegevusse puutuvais küsimusis. Koosole-k algab kell 15.00.

Lõõla raamatukoguseltsi peakoosolek

Esimesel jõulupühal pidas Lõõla Raamatukogu Selts oma erakorralise peakoosoleku ning sellele järgnevalt omavahelise jõuluõhtu koosviibimise. Toimunud peakoosolekul, milline algas kell 18.00 Lõõla Rahvamajas, anti ülevaade seltsi senisest tegevusest, toimetati valimisi ning arutati küsimusi ühenduses eeloleva tegevuskavaga. Peale koosoleku lõppu toimus samas meeeolukas jõuluõhtu.

RAADIO

REEDE, 31. DETSEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülekanne Berliinist ja hpl). 8.30 Hommikuhardus: „Igavene ringkäik". 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.52 Saatepaus. 11.30 Heas tujus (hpl). 12.15 Päevauudiseid. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (hpl.) 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 Rõõmus keleidoskoop (hpl). 15.30 Helikunsti kõrge maailm. Läbilõige ühe jaasta sünfooniakontsertidest (Mgn. ja hpl.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Rahvalikke viise (hpl.) 18.00 „Tark linnapea", Q. Engasseri jutustus. (Saksa keeles). 18.10 Eesti ja saksa laule (hpl). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Poliitiline loeng (ülek., s. k). 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng ülek., s. k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Ülekandeid ja oma kava (Üksikasjaline kava selgumata). 21.00 Aasta jõuab lõpule... Vana-aasta nalju (Ringhäälingu suur orkester Leo Tautsi juhatusel (mgn.) Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel, ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkes-Fr. Tammari juhatusel, koneleja ja solistio). 23.15 Pidulik aastavahetus. Muusika ja sõnade, soovide ja kellahelina saatel uude aastasse (Mgn. ja hpl.) 00.15 Ja nüüd oleme lõbusad... (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel Mgn.) 02.00 Saatelõpp.

LAUPÄEV, 1. JAANUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülekanne Berliinist ja hpl). 7.30 Rõõmsate viisidega alustame uut aastat (hpl.) 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 „Mis on auks su isamaale, on auks ka Sinule!" Saksa hommikusaade. 9.30 Meie aja meistrid: Juhan Aavik ja Georg Vollerthun (Mgn.) 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.10 Jumalateenistus Kaarli kirikust. Jutlustab õpetaja Paul Voldemar Koppel. 11.30 Eesti kantaate ja kooriiaule (Mgn. ja hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (hpl). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.20 Tantse kogu maailmast (hpl.) 15.00 „Ema ja poeg", G. v. Cetto jutustus. (Saksa keeles) 15.10 Talvereis. Franz Schuberti lauludetsükl. Gerhard Hüsch, bariton ja Hans Udo Müller, klaver (hpl.) 16.00 Mõnus ringmäng (hpl.) 16.45 Päevauudised 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.10 Läbilõige ooperist „Carmen". Kst.: Ila Uudelepp, sopran, Niina Loona, metsosopran, Karl Ots, tenor, Vootele Veikat, bariton, Ringhäälingu orkester Priit Nigula juhatusel ja Ringhäälingu koor Vardo Holmi juhatusel. Koneleja: Albert Üksip. (Oma heliülesv., (hpl). 18.40 Noortele: „Pealiku käskjalg", Karl Ristikivi jutustus Rootsi-Poola sõja ajast. 19.00 Pidulik algus (Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel). Vaheajal kell 20.00 Päevauudised saksa keeles. 21.00 Päevauudiseid. 21.15 Hoogne tants (hpl.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.10 Rõõmsate vaimude kohtumine (hpl). 24.00 Saatelõpp.

PÜHAPÄEV, 2. JAANUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Hommikukontsert (ülek. ja hpl). 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised. 7.30 Põllumeestele: Eesti põllumajanduse arengust ja praegusest seisukorrast. (Eesti Põllumajandusliidu nõunik Robert Halling). 7.45 Helisevad hommikutervitused (hpl). 8.30 Hommikuhardus; „Loodus ja meie". 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 Kenad asjad mis meid rõõmustavad (hpl). 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.10 Serenaad pühapäeva hommikuks (hpl.) 10.45 „Lookesi järelemõtlemiseks", sõnalis-muusikaline saade. 11.30 Sümfooniline muusika, Beethoven: Viiulikontsert d-duur, op. 61 (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunakontsert (Ringhäälingu ajaviiteorkester L. Tautsi juhatusel ja hpl). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Lastele: „Pertula", Bengt Bergi jutuke läpi poisikesest. 14.45 Aariaid ja koore oopereist (hpl). 15.40 „Piibumehe muinasjutt", Paul Kelleri humoresk. 16.00 Mida sõdurid soovivad (ülek. Berliinist). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised ja saatekava ülevaade. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Ilus on maailm", Hugo Hartungi kuuldemäng Franz Lehari elust. Näitejuht: Raivo Opsola. 19.00 Vana tantsumuusika (hpl.) 19.30 Nädal algab pühapäeval (Ringhäälingu tantsukapell Vl Saposhnini juhatusel). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Tuhat lõbusat nooti (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel). 21.00 Päevauudised. 21.15 Eesti sõduritund (Heliülesvõte 30 XII 43, mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Lõbus finaal (hpl.) 24.00 Saatelõpp.

ESMASPÄEV, 3. JAANUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikukontsert (ülek. Berliinist ja hpl). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Rõõmsalt ja lõbusalt (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Läti komandandi puhkpilliorkester ülemmuusikajuhi Friedrich Tileganti juhatusel, Riia ringhäälingu tantsukapell Arnold Korneliuse juhatusel, hpl.) Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland. 14.20 See on minu lemmikmeloodia (hpl.) 15.30 Saade perenaistele. 16.00 Muusika pärastlõunaks (hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Hea tuju (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Saposhnini juhatusel). 18.00 „Maa kutsub ja kohustab", Albert Kivikase romaanist „Karuskose". 18.15 Kooriiaule (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.15 Rindereportaaže (ülek., s. keeles) 19.30 Muusika (ülek.). 19.45 Poliitiline loeng (ülek., s. keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Tantsuviise, mängib Ringhäälingu tantsukapell juh. Vl. Sapošnin). 21.00 Päevauudised. 21.15 Igale mimidagi (Ülek. Leipzigist.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Karistati hindade rikkujaid

Harju-Järva abiprefekti otsustega karistati hindade kohta kehtivate eeskirjade rikkumise pärast alljärgnevaid kodanikke:

Undla vallas Aru külas elutsevat Eduard Valvik'ut 30-rmk. rahatrahviga hobusest liighinna maksmise pärast.

Lehtse vallas Aegviidus elutsevat August Lüüde't 300-rmk. rahatrahviga naelte, mütside ja ülikonnarildega spekuleerimise pärast.

Alma Sorra't, kelle elukoht Kohtla-Järvel, raudteel ilma loata kanamunade kaasaskandmise pärast 20-rmk. rahatrahviga.

Väinjärve vallas ja asunduses elutsevat Juuli Viili 25-rmk. rahatrahviga ilma loata kanamunade äraandmise pärast.

Helmi Ainver'e, kelle elukoht Särevere vallas Põikva külas 50-rmk. rahatrahviga ilma loata loomaliha äraandmise pärast.

Särevere vallas Pikmetsa külas elutsevat Hugo Tempel'it 40-rmk. rahatrahviga töötasuks 75 kg. loomaliha võtmise pärast.

Tapal, Lai tän. 10 elutsevat Karl Schirmer'it prügikasti tühjendamise eest liigtasu võtmise pärast 40-rmk. rahatrahviga.

Meesõppejõududele sokke

Teatavasti tuli Eesti Kutsekogude kaudu jõulupühiks jagamisele igale meestöötajale, kes oli käesoleva aasta 1. detsembril Eesti Kutsekogude liige, üks paar sokke. Ühenduses sellega lõpetati neil päevil Järva maakoolivalitsuses vastavate ostulubade väljakirjutamine kõigile Järva maakonnas töötavaile meesõpetajaile. Samuti alustati ka neil päevil koolidele ostulubade väljasaatmist.

Järva-jaanlased mängisid „Püve talus"

Teisel jõulupühal toimus Võhmuta Valla Vabatahtliku Tuletõrjeühingu korraldusel Järva-Jaanis ühingu ruumes peo-õhtu. Toimunud peoõhtu kavas esitati kohalike näitehuviliste poolt A. Kitzberg'i näidend „Püve talus". Ettekannet oli ilmunud jälgima täissaal publikut ning see võeti vastu elavate aplausidega. Mis puutub üldiselt „Püve talu" ettekandesse, siis peab märkima, et see libises üle lava võrdlemisi keskpäraselt. Eriti peab allakriipsutama üksikute naisosaliste mängu, kuna meesosaliste osas see kohati jätiis soovida.

Õnnestunud pidu Retlas

Pühapäeval, 26. detsembril toimus Retla Rahvaraamatukogu Seltsi korraldusel Retla algkooli ruumes segaeeskavaga peo-õhtu. Toimunud peo-õhtule, mille kavas esitati lastekoori laule, deklamatsioone, ettekandeid segakoorilt, akordionisoolosid, kandlelugusid ja viiulil vanu rahvaviise, oli ilmunud arvukalt ümbruskonna elanikke. Kõik esitatud palad võeti vastu rohkearvuliste kiiduavaldustega.

Jalgrattaid hoitakse jaamades vaid üks päev

Alates 1. 1. 1944 hoitakse jaamade hoiuruumes jalgrattaid üldiste hoiumaksude eest ainult üks päev. Selle tähtaja möödumisel võetakse hoiumaksu jalgratta pealt iga järgneva päeva eest 1 rmk. päevas.

Riia Riigi[illegible]

№ $10640

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Eesti Majanduskoja liikmemaksu tasumise asjas 1943. a. II poolaasta kohta.

Vastavalt Eesti Majanduskoja teadaandele 1943. aasta liikmemaksu asjas (Eesti Sõna nr. 226, 1. 10. 43), on Eesti Majanduskoja 1943. a. II poole liikmemaksu tasumise tähtpäevad, liikmemaksu määrad ja tasumise kohad järgmised:

(1) Tasumisele kuulub liikmemaks 1943. a II poole eest: põhimaks ja maks palgasummamaksult — hiljemalt 15. jaanuarika 1944 jamaks käibelt — hiljemalt 10. jaanuarika 1944.

(2) Kui liikmemaks 1943. a. I poole eest on õiendatud, tuleb punkt (1) tähendatud tähtpäevadeks tasuda: põhimaksu ½ osa aastamäärast, seega RM 3.—, maksu palgasummamaksult 10 % 1943. a. II kalendripoolaasta palgasummamaksu pealt ja maksu käibelt 1,8 ‰ (hulgimüügikäibelt 0,9 ‰) 1943. a. II kalendripoolaasta käivete järgi.

(3) Kui mõnesugusel põhjusel on liikmemaks 1943. a. I poole eest veel õiendamata, tuleb ühtlasi ka see tasuda, kusjuures maksuvõlale lisandub viivituslisaraha 2 % võlasummast.

(3) Liikmemaks õiendatakse: põhimaks ja maks palgasummamaksult ühes tööndusmaksuga ja samasse kohta, kuhu tööndusmakski, s. o. kohaliku valla-resp. linnavalitsuse kassasse, maks käibelt üheaegselt käibemaksuga ja samasse kohta, kuhu käibemakski, s. o. vastava maksuameti finantskassasse või kui käitise asukohas ei asu maksuametit, siis kohaliku valla-resp. linnavalitsuse kassasse.

Eesti Majanduskoda maksukohuslastelt otseselt sissemakse või ülekandeid liikmemaksu õiendamiseks vastu ei võta.

EESTI MAJANDUSKODA.

TEADAANNE

Paide Linnavalitsus teatab, et kõigile, kellele on Paide Linnavalitsuse poolt tekstiilpunkte määratud, saadetakse teated kuni 15. jaanuarini 1944. a. koju kätte.

Teates on märgitud aeg, millal ostulube kätte saab.

Mittesaajaile teateid ei saadeta.

Paides, 29. dets. 1943 .a. nr. 121.

Linnavalitsus

Rindel langenud unustamata kallist poega, venda ja hääd sõpra

AAVO HAASMA'd

9. II 1920 — 16. XI 1943

leinavad kurbuses ema, isa, õed, vennad perekondadega.

Katrin, Paul, Lembit

Kooliõed ja -vennad

Perek. Saame'd

Perek. Maalstein'id

Ootamatu surma läbi lahkus minu armas abikaasa ja väikese poja kallis isake

ARVI KALJUVEER

mälestavad sügavas leinas abikaasa väikese pojaga

Järva Maavalitsus

Koigi vallavalitsus

Koigi V. V. T. Ühing

Koigi valla ja piirk. põllumajandusjuhid

Omakaitse Koigi kompanii

Juhan Haldre, August Tischler, Leo Kiivit, Juhan Tõnso, Kaarel Päid, Juhan Sardis, Hugo Vunder ja Osvald Ots perekondadega.

Matmine 2. jaan. Järva-Peetris.

Ootamatu surma läbi lahkus meie keskelt

August Krass

sünd. 18. 06. 1905., surn. 26. 12. 1943.

leinavad

väike tütreke, ema, õed ja vennad

O.-ü. EAP Paide osakonna teenijaskond

Paide Linna Vabat. Tulet. Ühing

Armast abikaasat ja emakest

LINDA PENT'i

surn. 27. dets. 1933.

mälestavad tema 10. surma-aastapäeval

abikaasa ja lapsed.

NAIS-MEIERIABILINE soovib kohta meiereisse. Pakk. esitada Türi postkontorisse nõudmiseni „Meieriabiline".

Müüa LAADITAV RAUDNIKKEL ANOOD, maht 180 volti, hind Rm. 200.- Müüsleri asundus, R. Valdmaa.

KAOTATUD meesterahva paremakäe NAHKSÕRMKINNAS sõidul 22. dets. peale lõunat autoga Paidest Mustla koolimajani või sinna ümbrusesse. Ausat leidjat palutakse ära anda Paides, Tallinna t. 4 Kindlustusinspektuuri või teatada telefonil 90.